

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Iveta Mládková

Principy Library 2.0 v rozvoji akvizice knihoven

Principles of Library 2.0 in collection development of libraries

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 13. srpna 2010

.....

podpis diplomanta

Identifikační záznam

MLÁDKOVÁ, Iveta. *Principy Library 2.0 v rozvoji akvizice knihoven = Principles of Library 2.0 in collection development of libraries*. Praha 2010. 84 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2010. Vedoucí diplomové práce Radka Římanová.

Abstrakt (česky)

Cílem práce je zdůraznit vazby mezi principy Library 2.0 a akvizičními službami knihoven, popsat reálné příklady využití prvků Library 2.0 jak v oblasti internetového knihkupectví, tak na webových stránkách českých knihoven.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol a závěru. První kapitola popisuje akvizici, její typy, způsoby a procesy, knižní trh a zmiňuje její automatizaci. Druhá kapitola je věnována Library 2.0. Je zde vysvětlen pojem Web 2.0, Library 2.0 a Knihovnick 2.0. Ve třetí kapitole je představeno internetové knihkupectví obecně a stručně představeny příklady českých i zahraničních internetových knihkupectví. Dále je ve třetí kapitole popsáno používání prvků Library 2.0 v oblasti akvizice na webových stránkách internetového knihkupectví Amazon.com (www.amazon.com) a Neoluxor.cz (www.neoluxor.cz). Čtvrtá kapitola se věnuje prvkům Library 2.0 a jejich využívání v procesu akvizice na webových stránkách vybraných českých knihoven. Navrhuje, jak by se daly poskytované akviziční služby zlepšit.

Klíčová slova

akvizice, Library 2.0, Web 2.0, Knihovnick 2.0, internetová knihkupectví, knihovny, české knihovny, WWW stránky

Abstract (in English):

The thesis describes interactions between principles of Library 2.0 and collection development of libraries. There are described real examples of utilization of elements of Library 2.0 in electronic bookshops and also web sites of Czech libraries.

First chapter describes collection development, types and process of acquisition and book market in general. In second chapter, there are explained terms Web 2.0, Library 2.0 and Librarian 2.0. Third chapter describes electronic bookshops generally and also some examples of Czech and foreign ones. Furthermore there are presented elements of Library 2.0 which are used on web sites of American electronic bookshop Amazon.com (www.amazon.com) and Czech electronic bookshop Neoluxor.cz (www.neoluxor.cz). Fourth chapter presents elements of Library 2.0 which are used on web sites of chosen Czech libraries. The thesis suggests some options how to improve providing acquisition services.

Klíčová slova (anglicky):

collection development, Library 2.0, Web 2.0, Librarian 2.0, electronic bookshops, libraries, Czech libraries, WWW sites

Obsah

Předmluva	7
1 Akvizice	9
1.1 Základní pojmy	9
1.2 Typy akvizice	10
1.3 Způsoby akvizice	11
1.3.1 Výměna	11
1.3.2 Nákup	11
1.3.3 Dar	11
1.3.4 Povinný výtisk	12
1.4 Procesy akvizice	13
1.4.1 Hledání, výběr a zisk dokumentů	13
1.4.2 Vstupní zpracování dokumentů	14
1.5 Knižní trh	15
1.5.1 Nakladatelství	15
1.5.2 Knihkupectví	16
1.5.3 Knižní distributor	16
1.6 Automatizace akvizice	16
1.6.1 Advanced Rapid Library	17
1.6.2 Aleph	17
1.6.3 Clavius	18
1.6.4 KpWin SQL	18
1.6.5 T-Series	18
2 Library 2.0	19
2.1 Web 2.0	19
2.2 Knihovna 2.0	21
2.2.1 Definice	21
2.2.2 Tři pilíře	23
2.2.3 Rozdíl mezi Library 1.0 a 2.0	24
2.2.4 Služby Library 2.0	25
2.3 Knihovník 2.0	27
3 Internetová knihkupectví a Library 2.0	29
3.1 Internetové knihkupectví	29
3.1.1 Typy internetového knihkupectví	30
3.1.2 Proces akvizice	31
3.1.3 Příklady českých internetových knihkupectví	31
3.1.4 Příklady zahraničních elektronických knihkupectví	34
3.2 Používání prvků Library 2.0 v internetovém knihkupectví	36
3.2.1 Amazon	37
3.2.2 Neoluxor	40
3.2.3 Porovnání	43
3.2.4 Závěr	45
4 České knihovny a Library 2.0	46
4.1 Prvky Library 2.0	46
4.1.1 Návrh na zakoupení publikace	48
4.1.2 Dolování dat – Bibliomining	54
4.1.3 Nákup netradičních zdrojů dokumentů	54
4.1.4 Spolupráce knihoven při nákupu dokumentů	55
4.2 Aplikace prvků Library 2.0 v českých knihovnách	57

4.2.1	Knihovny Masarykovy univerzity (http://library.muni.cz/)	57
4.2.2	Městská knihovna v Praze (www.mlp.cz)	61
4.2.3	Národní technická knihovna (http://www.techlib.cz/).....	64
4.2.4	Národní knihovna (http://www.nkp.cz/).....	66
4.2.5	Krajská knihovna Vysočiny (http://www.kkvysociny.cz/).....	69
4.2.6	Shrnutí.....	72
4.2.7	Návrh na vylepšení poskytovaných služeb.....	75
5	Závěr.....	77
	Seznam obrázků.....	79
	Seznam použité literatury	80

Předmluva

Tématem mé diplomové práce jsou principy Webu 2.0 v prostředí knihoven, tedy Library 2.0. Téma, které je zaměřeno na proces akvizice, jsem si vybrala z důvodu jeho aktuálnosti a také protože Library 2.0 v oblasti akvizice ještě nebylo v diplomové práci na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK zpracované. Přitom je proces akvizice jedním z nejdůležitějších procesů v knihovně a stejně jako další procesy v knihovně se musí přizpůsobit změnám v jeho okolí.

Cílem práce je zdůraznit vazby mezi principy Library 2.0 a akvizičními službami knihoven, popsat reálné příklady využití prvků Library 2.0 jak v oblasti internetového knihkupectví, tak na webových stránkách českých knihoven. Struktura práce se shoduje se schváleným zadáním.

Pro vypracování diplomové práce byly použity zahraniční i české publikace a články, které obsahují informace o Webu 2.0, Library 2.0 a akvizici. Největší část informací byla získána z webových stránek uvedených internetových knihkupectví a českých knihoven. Tyto informace byly využity k popisu knihoven a elektronických knihkupectví a k nalezení odpovědí na položené otázky. Odpovědi na otázky týkající se využívání bibliominingu, internetových knihkupectví a zapojení se do konsorcia jsem získala z daných knihoven, které jsem kontaktovala prostřednictvím e-mailu nebo online formulářů. Všechny knihovny odpověděly.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol a závěru. První kapitola popisuje akvizici, její typy, způsoby a procesy, knižní trh a zmiňuje její automatizaci. Druhá kapitola je věnována Library 2.0. Je zde vysvětlen pojem Web 2.0, Library 2.0 a Knihovnick 2.0. Ve třetí kapitole je představeno internetové knihkupectví obecně a stručně představeny příklady českých i zahraničních internetových knihkupectví. Dále je ve třetí kapitole popsáno používání prvků Library 2.0 v oblasti akvizice na webových stránkách konkrétních internetových knihkupectví. Čtvrtá kapitola se věnuje prvkům Library 2.0 a jejich využívání v procesu akvizice na webových stránkách vybraných českých knihoven. Navrhuje, jak by se daly poskytované akviziční služby zlepšit.

Seznam použité literatury je uveden na konci diplomové práce. Citace použité literatury jsou v tzv. Harvardském stylu (v textu jsou uvedeny v hranatých závorkách a obsahují příjmení autora, název instituce nebo zkrácený název díla a rok citovaného

dokumentu). Ve své práci cituji informační zdroje podle normy ISO 690 a ISO 690-2. Článek Marthy Whittaker *The Challenge of Aquisitions in the Digital Age*, který je uveden v doporučené literatuře, nakonec v práci nebyl použit.

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práce Radce Římanové, PhDr. za poskytnuté konzultace, velmi cenné rady a připomínky.

1 Akvizice

Je to nejdůležitější činnost v knihovně. Dalo by se říct, že kdyby v knihovně neprobíhala žádná akvizice dokumentů, knihovna by neexistovala, protože by neměla čtenářům co nabídnout. Na akvizici navazují další činnosti knihovny jako je katalogizace dokumentů, organizace knihovního fondu, jeho následné půjčování čtenářům knihovny a další služby.

System akvizice se dá rozdělit na statické prvky (základní stavební prvky), dynamické prvky (činnosti knihovny) a okolí systému. Mezi statické prvky se řadí dokumenty, akviziční pracovníci a zařízení knihovny, které je potřebné k doplňování knihovního fondu (např. knihovní software, internet). Dynamické prvky zahrnují profilování knihovního fondu, vytváření kartotéky deziderát, veškerou práci s objednávkou, prvotní evidence a další. Do okolí systému patří knižní trh (domácí i zahraniční), finanční možnosti knihovny a spolupracující knihovny. V následujícím textu jsou zmíněny základní pojmy a popsány pouze ty prvky, které se týkají tématu diplomové práce.

1.1 Základní pojmy

Co je to tedy akvizice? Akvizice dokumentů neboli doplňování knihovního fondu je *„zjišťování, vybírání a získávání dokumentů do fondu knihovny s ohledem na funkce, zaměření a poslání knihovny, obsahovou strukturu jejího fondu (profil knihovního fondu) a potřeby jejích uživatelů. K získávání fyzických dokumentů do fondu knihovny dochází čtyřmi způsoby: povinný výtisk, nákup, dar, výměna“* [CELBOVÁ, 2001].

Akvizici zajišťuje akviziční pracovník, který je odpovědný za pravidelné doplňování knihovního fondu i za pravidelné vyřazování zastaralých a poškozených dokumentů. Akvizitér by měl znát složení fondu dané knihovny, ekonomické možnosti knihovny i požadavky čtenářů. Měl by mít přehled o knižních novinkách a vědět, kde požadované knihy nejlevněji zakoupit a zda vybrané vydání opravdu ve fondu knihovny chybí. Akviziční pracovník vede evidenci objednaných a dodaných dokumentů, a to hlavně proto, aby nedocházelo ke koupi duplikátů (stejného exempláře), které knihovna nepotřebuje.

Akvizitér by měl vytvářet a dodržovat akviziční plán. Je to *„základní strategický plán knihovny pro doplňování knihovního fondu na určité období (např. jedno daňové*

období), který na základě akviziční politiky a akvizičního rozpočtu na dané období stanovuje způsob doplňování knihovního fondu“ [CELBOVÁ, 2001].

Akviziční politika neboli strategie doplňování knihovního fondu je „soubor zásad uplatňovaných při doplňování knihovních fondů zohledňujících funkce a zaměření knihovny, profil knihovního fondu a potřeby uživatelů knihovny. Součástí akviziční politiky je identifikace akvizičních zdrojů, stanovení primárních a sekundárních způsobů akvizice, druhů, tematiky a čtenářského určení dokumentů a další kritéria pro získávání dokumentů do fondu knihovny“ [TDKIV].

K vyhledávání nových titulů na knižním trhu se používá akviziční databáze. *„Mezi tyto akviziční zdroje se řadí především databáze a katalogy nakladatelství, knihkupectví anebo knižních distributorů (v tištěné i elektronické formě, včetně elektronických knihkupectví), ediční plány nakladatelství, books in print, odborná periodika, webové stránky nakladatelství, evidence agentur ISBN a CIP a další“ [CELBOVÁ, 2001].*

1.2 Typy akvizice

Doplňování knihovního fondu můžeme rozdělit na průběžné a retrospektivní. Průběžná akvizice spočívá v plynulém vyhledávání, vybírání a získávání nově vycházejících dokumentů do fondu knihovny. Opakem kontinuálního doplňování knihovního fondu je akvizice retrospektivní. Při ní dochází k vyhledávání, vybírání a získávání starších dokumentů do fondu knihovny (tj. dokumentů, které již nejsou běžně k dostání na knižním trhu) [CELBOVÁ, 2001].

V knihovnách je nejčastěji používaná cílená akvizice, tzn. akvizice, kterou knihovna může ovlivnit, naplánovat. Fond je cíleně doplňován nákupem nebo výměnou dokumentů.

Některé knihovny k získávání dokumentů používají kooperativní akvizici. Tento typ akvizice spočívá „v systematické a koordinované spolupráci dvou nebo více knihoven s podobným profilem, má za účel zefektivnění akviziční činnosti. Za formu kooperativní akvizice lze považovat také centralizované doplňování knihovních fondů (např. v případě knihovny a jejích poboček)“ [VODIČKOVÁ, CEJPEK, 1965]. Výhodou koordinovaného doplňování knihovního fondu je lepší využívání přidělených financí, úspora pracovních sil, kdy se původní akviziční pracovníci mohou věnovat jiným odborným činnostem.

1.3 Způsoby akvizice

Jak bylo výše zmíněno, existují čtyři způsoby akvizice. Knihovní fond se doplňuje formou výměny, nákupu, daru a povinného výtisku. Následující text obsahuje definice jednotlivých způsobů a základní informace. Pokud není uvedeno jinak, text se opírá o studijní text Akvizice [STÖCKLOVÁ, 2008]. Jsou zde použity nejnovější definice termínů, které se vyskytují v České terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV).

1.3.1 Výměna

„Výměna publikací je doplňování knihovního fondu formou dohody mezi knihovnami o vzájemném bezplatném dodávání publikací obdobné hodnoty. Rozlišuje se domácí výměna (knihovny sídlící na území jednoho státu) a mezinárodní výměna publikací (knihovny z různých států)“ [CELBOVÁ, 2001].

První výměny dokumentů probíhaly již v 17. století. Knihovna vyměňuje knihovní fond s jinou knihovnou, soukromou osobou nebo nakladatelstvím. Knihovna nabízí výměnou dokumenty, které sama vydává nebo dokumenty, které vydává instituce, pod kterou knihovna spadá. Mezinárodní výměna je v dnešní době málo využívána, a to z důvodu nedostatku financí. Před nákupem se upřednostňuje v případě, že je výměna výhodnější, např. v případě dokumentů z oblasti šedé literatury nebo zahraniční literatury.

1.3.2 Nákup

„Nákup dokumentů je standardní forma doplňování knihovního fondu. Nákup nových dokumentů je realizován prostřednictvím nakladatelství, knižních distributorů anebo knihkupectví (včetně elektronických), nákup starších (vyprodaných) dokumentů prostřednictvím antikvariátů nebo knižních aukcí“ [CELBOVÁ, 2001].

Je to nejčastější způsob doplňování knihovního fondu. Nákup na aukcích nebo v antikvariátech většinou slouží k zacelení mezer v knihovním fondu, způsobených ztrátou dokumentů.

1.3.3 Dar

Dar může mít podobu fyzických dokumentů nebo podobu finanční (méně časté). Za finanční dar se může nakoupit např. dražší knihy, jako jsou encyklopedie.

„Knižní dar je dokument nebo soubor dokumentů, které daruje fyzická nebo právnická osoba do fondu knihovny. Knižní dar je standardní formou doplňování knihovního fondu“ [CELBOVÁ, 2001].

Dárce může být autor, který knihovně věnuje svou právě vydanou knihu. Může jím být osoba, která likviduje svou osobní knihovnu nebo která darované knihy již nepotřebuje. Specifickou formou knižního daru je darování knih nebo celé knihovny prostřednictvím závěti. Tato forma je nazývána odkaz ze závěti.

Je nutné zvážit, zda dar přijmout nebo odmítnout. Hrozí totiž, že knihovna získá zastaralé dokumenty nebo dokumenty duplicitní, které čtenáři nepožadují. Někdy je dar podmíněn převzetím celé knihovny. Celá knihovna se přebírá hlavně v případě, že se jedná o knihovnu významné osobnosti (vědce, spisovatele, atd.) Někdy dárci požadují, aby jejich jméno nebo název instituce bylo v dokumentech uvedeno.

Výhodou daru je získání knih, které jsou již vyprodané a je tedy obtížné je koupit. V některých případech dary nahradí opotřebované výtisky. Darované knihy nebo knihovny také mohou obsahovat vzácné výtisky (historická vydání) nebo svazky z určité ediční řady, které v knihovně chybí. V neposlední řadě je dar výhodný v tom, že knihovna doplňuje svůj fond, aniž by musela vynakládat nějaké finanční prostředky.

1.3.4 Povinný výtisk

„Povinný výtisk je výtisk dokumentu, který musí určené subjekty působící na knižním trhu v daném státě zdarma odevzdávat určeným (národním, státním, veřejným) institucím - příjemcům povinného výtisku, a to obvykle na základě zákonné povinnosti ve stanovené lhůtě od data vydání dokumentu. Povinný výtisk plní čtyři základní funkce: evidenční, bibliografickou, archivní a akviziční“ [CELBOVÁ, 2001].

Historie povinného výtisku sahá do první poloviny 16. století, kdy byl zaveden ve Francii. Více o historii povinného výtisku v textu Akvizice [STÖCKLOVÁ, 2008].

Povinný výtisk lze rozdělit na celostátní a regionální. Celostátní výtisk dostávají knihovny, které „obvykle plní archivní funkci pro daný stát (uchovávání národního kulturního dědictví)“. Regionální výtisk „tvoří doplněk celostátního povinného výtisku. Příjemci plní obvykle archivní funkci pro daný region“ [CELBOVÁ, 2001].

Celostátní povinný výtisk se v současné době podle Zákona 37/1995 odevzdává třem knihovnám: dva výtisky Národní knihovně v Praze a po jednom výtisku Moravské zemské knihovně v Brně a Státní vědecké knihovně v Olomouci. Regionální povinný výtisk dostává příslušná státní vědecká knihovna podle sídla vydavatele. Vydavatelé z jiných regionů mají nabídkovou neboli ohlašovací povinnost, což je specifická forma placeného povinného výtisku spočívající v povinnosti nakladatelství či jiných subjektů nabídnout určeným knihovnám ke koupi výtisk každého vydaného dokumentu, a to do stanovené doby ode dne vydání (do 30-ti dnů). Pravidla pro povinný výtisk reguluje Zákon o povinném výtisku periodické produkce [Zákon 46/2000] a Zákon o neperiodických publikacích (jeho dodatek a změny) [Zákon 37/1995].

1.4 Procesy akvizice

V této podkapitole budou stručně popsány dynamické prvky systému akvizice. Vzhledem k tomu, že dnes je akvizice v knihovnách automatizovaná a ve fázi výběru a objednávání dokumentů dochází buď k přebírání záznamů (např. z katalogů jiných knihoven) nebo k vytvoření vlastního stručného záznamu v příslušném modulu automatizovaného knihovního systému, můžeme do akvizičního procesu částečně zahrnout i vstupní zpracování dokumentu [CELBOVÁ, 2001].

1.4.1 Hledání, výběr a zisk dokumentů

Aby se mohlo začít s budováním a následným doplňováním knihovního fondu, musí se nejdříve stanovit optimální struktura a obsah fondu. Abychom toto mohli stanovit, je třeba znát zaměření (profil) knihovny a uživatelské potřeby, které se dají zjistit z průzkumů. K profilování fondu se používá několik metodických hledisek: tematický profil, druhy dokumentů, provenience dokumentů, hledisko autorské a institucionální a životnost informací. Profilování také ovlivňuje nabídka knižního trhu. Knižní trh je ovlivňován ekonomickou situací, zákaznickou poptávkou a množstvím a typem nakladatelů. Tyto faktory ovlivňují nakladatelské ediční plány a uskutečněné vydavatelské počiny či pestrost nabídky distributorů a knihkupectví [CELBOVÁ, 2001].

Podle stanoveného profilu knihovního fondu akviziční pracovník vybírá dokumenty. Navštěvuje knihkupectví, knižní veletrhy a výstavy knih. Sleduje katalogy nakladatelství (tištěné i elektronické) a literární recenze. Zajišťuje si zasílání edičních

plánů nakladatelů, s kterými udržuje kontakt, sleduje odpovídající periodika, spolupracuje s konkrétními knižními distributory a knihkupectvími. Akvizitér vytváří kartotéku deziderát, která obsahuje dokumenty, které se knihovna chystá koupit např. na požadavky čtenářů. Mezi dezideráta patří také dokumenty, které již nejsou na knižním trhu k dostání, ale která se dají získat např. v antikvariátech nebo přes inzerát. Kartotéku, která je v současné době také v automatizovaném knihovním systému, je nutné pravidelně aktualizovat – doplňovat novými požadavky a vyřazovat již objednané nebo získané dokumenty.

Nákup dokumentu probíhá buďto přímo nebo pomocí objednávky. Přímý nákup probíhá u knihkupců. Je dobré si zkontrolovat, zda knihy, které chceme takto koupit, již knihovna nevlastní a nezíská tak nežádáný duplikát nebo dokonce multiplikát. V dnešní době již není problém zjistit duplicitu přímo v knihkupectví pomocí seznamu vlastněných knih například v notebooku. Výhodou přímého nákupu je okamžité získání požadované knihy.

Častěji než přímý nákup se využívá objednání knih u dodavatelů. V dnešní době se objednávky vytváří v modulu akvizice v automatizovaném knihovnickém systému nebo online na stránkách nakladatelů nebo knižních distributorů. Je nutné vést evidenci objednávky, pro kontrolu dodaných dokumentů a, v případě nedodání publikací, pro její urgenci.

1.4.2 Vstupní zpracování dokumentů

Poté následuje příjem publikací, který předchází vstupnímu zpracování dokumentů. Při příjmu dochází k začlenění dokumentu do vlastnictví knihovny. Provádí se verifikace, což je zkontrolování dodávky s objednávkou a kontrola jednotlivých knih. Správně vyřízená objednávka je vyřazena z evidence objednávek. Druhým krokem je adjustace, tedy označení vlastnictví knihovny pomocí evidenčního razítka.

Převzaté dokumenty prochází vstupním zpracováním, které zahrnuje prvotní evidenci, signování a následnou katalogizaci. Prvotní evidence se řídí podle pokynů Vyhlášky Ministerstva kultury k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb č.88/2002Sb [Vyhláška]. Prvotní evidence se provádí zápisem dokumentu do přírůstkové knihy, kdy každá kniha dostane své přírůstkové číslo, které je nepřenosné. Záznam v přírůstkové knize obsahuje datum zapsání, přírůstkové číslo

dokumentu, způsob nabytí, autor, název, místo a rok vydání dokumentu. Do přírůstkového seznamu se dále může zapsat nakladatel, cena a číslo faktury. V automatizovaném knihovním systému přírůstkové číslo generuje počítač. Přírůstkový seznam, ať klasický tištěný nebo v knihovním systému, plní funkci evidenční a je základem pro vypracování statistik – celkový roční přírůstek, rozsah fondu, druh dokumentu nebo průměrná cena knih.

Po zapsání dokumentu do přírůstkového seznamu je jednotlivým publikacím přidělena signatura. Signatura určuje umístění dokumentu v knihovně, je přenosná a lze ji změnit. Při tvorbě signatury lze použít arabské i římské číslice, písmena z latinské abecedy, interpunkční znaky (lomítko, dvojtečka,...) a barvy. Knihovna vede místní (lokální) seznam, ve kterém jsou dokumenty řazeny podle signatur. Seznam slouží jako pomůcka k přidělování signatur a je základem pro revizi fondu.

1.5 Knižní trh

Knižní trh patří do okolí systému akvizice. Na knižním trhu se provádí nákup dokumentů. Patří sem nakladatelství, knihkupectví a knižní distributor. Všichni mají společný cíl, a to vyhovět potřebám a požadavkům čtenáře, každý z nich má ale k tomu jinou motivaci. Nakladatelství, knihkupectví a knižní distributor jsou na sobě do jisté míry vzájemně závislí, proto jsou nuceni spolu spolupracovat. Rozlišuje se knižní trh domácí a zahraniční, v této práci takové rozdělení není potřeba.

1.5.1 Nakladatelství

Vydává dokumenty, zajišťuje finanční prostředky a odpovídá za jazykovou, odbornou a výtvarnou úroveň dokumentů. Některá nakladatelství dokumenty také distribuují a prodávají. Nakladatel vydává ediční plán (knižní katalog), ve kterém informuje o publikacích, které se chystá vydat. Dále v nich informuje o publikacích, které jsou již vydané a jsou na skladě a o titulech, které jsou vydané a již rozebrané. Knižní katalog může být vydáván měsíčně, čtvrtletně nebo ročně. Obsahuje základní informace o knize, popř. o jiném typu dokumentu, krátkou anotaci a předpokládanou cenu. V dnešní době jsou ediční plány vydávány nejen v tištěné ale i elektronické podobě. U nakladatele se vyplatí nakupovat vícesvazková díla, knihy se specializovanou tematikou, fyzicky poškozené a vadné výtisky, které jsou ale obsahově v pořádku nebo knihy vydané malým nakladatelstvím.

1.5.2 Knihkupectví

Zabývá se maloobchodním prodejem, někdy také distribucí knih. Knihkupectví může být kamenné (tradiční prodejny) a virtuální (v prostředí Internetu). Virtuální knihkupectví může být doplňkem knihkupectví kamenného anebo může být provozováno pouze na Internetu (bez tradiční prodejny). Podle zaměření můžeme knihkupectví rozdělit do tří typů. Knihkupectví, které nabízí různé druhy žánrů bez speciálního zaměření, se nazývá všeobecné knihkupectví. Druhým typem je knihkupectví specializované, které nabízí pouze určitý druh literatury (např. učebnice, cizojazyčné publikace). Třetím typem je univerzitní knihkupectví. Zaměřuje se na skripta a publikace, které potřebují studenti vysoké školy ke svému studiu. Výhodou nakupování v kamenném knihkupectví je možnost provádět výběr s knihou v ruce.

1.5.3 Knižní distributor

Knižní distributor (neboli knižní velkoobchod) zprostředkovává pohyb knih od nakladatele ke knihkupci, někdy i k cílovému zákazníkovi. Distributoři neprodávají pouze knihy a jiné publikace, ale nabízejí také různé služby, např. poskytují katalog svých zásob nebo online přístup k databázi nakladatele. V knižním velkoobchodě se nakupují především publikace ze zahraničí a periodika. Knižní distributoři nabízejí množstevní slevy.

1.6 Automatizace akvizice

Modul akvizice v automatizovaném knihovním systému ušetří akvizičnímu pracovníku hodně práce – jednou uložený údaj se mnohokrát využije. Pomocí modulu může akvizitér vytvářet objednávky, tyto objednávky evidovat a urgovat anebo hlídat akviziční rozpočet. Modul obvykle zahrnuje tři typy informací. Dodavatelské informace obsahují základní údaje o dodavateli (jméno a adresu), způsob platby a další údaje. Nákladové informace evidují a aktualizují finanční náklady na nákup dokumentů. Třetím typem jsou bibliografické a objednávkové informace o dokumentu.

Akviziční model může sloužit také pro evidenci odebíraných časopisů a jejich objednávání. Pro evidenci jednotlivých čísel seriálů je lepší pořídit si modul správa seriálů. Tento modul umožňuje evidenci jednotlivých čísel, urgenci nedodaných čísel

a vytváří cirkulační seznam pro oběh jednotlivých čísel časopisů. Modul dále může generovat seznam zkompletovaných svazků, které jsou připraveny do vazby.

Zde je uvedeno několik knihovnických systémů, které vyžívají české knihovny, a představen jejich modul Akvizice. Systémy jsou řazeny abecedně. Více informací o modulu se nachází na webových stránkách jednotlivých knihovnických systémů.

1.6.1 Advanced Rapid Library

Model Akvizice umožňuje tvorbu objednávek všech typů dokumentů, zabezpečuje jejich rozesílání, sleduje průběh objednávek a popřípadě urguje zpožděné dodání. Sleduje kompletní rozpočet, lze tedy získat informace o stavu rozpočtu v celkovém i detailním členění. Systém může automaticky generovat přírůstková čísla a signatury a vytváří statistiky. Umožňuje vytvářet dezideráta jak knihovníkům, kteří mohou informace o požadovaném dokumentu přebírat z jiných zdrojů, tak registrovaným uživatelům. Uživatel, který nenašel požadovanou knihu v katalogu knihovny, vytvoří návrh dezideráta přes modul iPAC, přičemž údaje o dokumentu jsou generovány systémem. [Cosmotron]

1.6.2 Aleph

Knihovnický systém Aleph (současná verze 500TM) ve svém modulu Akvizice nabízí všechny aspekty objednávacích a dodacích procesů. Zahrnuje objednávky všech typů dokumentů, vstupní kontrolu a fakturování dokumentů a aktivity týkající se urgencí, rozpočtů a dodavatelů. Aleph podporuje neomezené množství rozpočtů a jejich typů (dary, granty, rozpočty jednotlivých oddělení a další). Rozpočty mohou být definovány jako roční nebo otevřené, zbývající prostředky mohou být převedeny automaticky do rozpočtu na příští rok. Objednávkový formulář umožní rozlišovat mezi více typy žadanek nebo generovat objednávky on-line nebo dávkově. Lze vytvořit více objednávek najednou a v OPACu zobrazit stav všech nebo jen vybraných titulů u exemplářů, které jsou objednány. Aleph umožní přístup k informacím o dodavatelích, rozpočtech, objednávkách a dodacích listech nebo automaticky přiřadí slevy pro každou objednávku zahrnutou ve faktuře. Urgence se vytváří v elektronické nebo tištěné podobě a automaticky se generují pro monografie a první čísla předplacených periodik. [Aleph]

1.6.3 Clavius

V modulu Akvizice českého knihovního systému Clavius se nejdříve musí nadefinovat odběratelé, jejich rozpočty a dodavatelé. Systém objednávky tiskne nebo je může posílat elektronickou poštou, sleduje termíny plnění dodávek a případně dodání urguje. Realizované dodávky sleduje z pohledu čerpání rozpočtů a evidence dokladů. Celá historie objednaného titulu včetně čísel dokladů a finančních částek je dostupná i zpětně. Systém také hlídá rozpočet a vytváří statistiky. [Clavius]

1.6.4 KpWin SQL

Další český knihovnický systém ve svém modulu Akvizice umožňuje tvorbu databáze dodavatelů, která obsahuje veškeré informace včetně elektronické adresy. Dále lze vytvořit databázi deziderát a zobrazit u nich aktuální stav objednáni. Pomocí tohoto modulu může knihovna objednávat knihy, předplatit časopisy, nastavit urgence objednávek, sledovat čerpání rozpočtu a vytvářet přehledné finanční statistiky. Eviduje doklady (faktury, daňové doklady, dary,...) a evidenční položky v dokladu (poštovné, balné, slevy). Je provázán s rozpočtem, upozorňuje na blížící se vyčerpání rozpočtu. [KpWin]

1.6.5 T-Series

Modul Akvizice obsahuje záznamy všech akvizičních operací s neseriálovými publikacemi. Vytváří objednávky a faktury, urguje zpožděné objednávky, ruší a vrací dokumenty (v nutných případech), sleduje rozpočet a vytváří statistiky. Obsahuje všechny informace o dodavateli, které jsou nutné k získání dokumentu. Umožňuje tvorbu individuálních objednávek pro jednotlivé tituly, nebo vytváření hromadných objednávek současně pro více titulů u jednoho dodavatele. [T-Series]

2 Library 2.0

Library 2.0 (Knihovna 2.0) je relativně mladý pojem. Poprvé jej použil v roce 2005 Michael Casey na svém blogu LibraryCrunch (<http://librarycrunch.com/>), když začal přemýšlet nad využitím Webu 2.0 v knihovnách. Nejdříve bude uvedena definice Webu 2.0 a související principy, které jsou základem pro pochopení modelu Library 2.0.

2.1 Web 2.0

Termín Web 2.0 poprvé použil Tim O'Reilly v roce 2004. Definice zní: *web 2.0 je „obecné pojmenování pro různé prvky, služby, technologie apod., které kladou důraz na komunitu a její vzájemnou interakci, umožňují uživatelům komunikovat navzájem a sdílet společně informace, hudbu, obrázky a videa. Snaží se co nejvíce vyhovět potřebám uživatelů (např. portály umožňují uživatelům měnit svůj vzhled podle vlastních preferencí), a tak ve srovnání s minulostí se tyto webové služby zaměřují mnohem více na uživatele a webové stránky jsou přehlednější. Knihovny mohou využívat prvky Webu 2.0 (instant message, diskusní fóra, chaty, blogy, RSS a další služby) v rámci jedné instituce nebo ve spojení s jinými institucemi po celém světě za účelem rychlejší komunikace. Na principu Webu 2.0 je založena Knihovna 2.0“* [RYLICH, 2008].

Web 2.0 označuje internet druhé generace. Je charakteristický zaměřením na uživatele a jejich interaktivním zapojením, motivuje k aktivitě, sdílení, seberealizaci či vytváření komunit. Podstata Webu 2.0 je zakotvena ve větším zaměření na uživatele, základem jsou jejich potřeby a konání. Základní složkou modelu Web 2.0 jsou aplikace a služby, pomocí kterých může kdokoliv aktivně vytvářet nebo měnit webový obsah. Mezi nejznámější druhy technologií, které využívá model Web 2.0, patří: wiki, RSS, instant messaging, blogy, sociální sítě, diskusní fóra a chaty, sdílení obrazových dat a další. Podrobnější informace jsou uvedeny v článku Web 2.0 ve veřejné knihovně [ČECH, 2009].

Hlavní rysy Webu 2.0 podle Tima O'Reillyho v upravené verzi od Martina Čecha [ČECH, 2008]:

- * Long Tail (dlouhý ocas) – malé webové stránky tvoří převážnou část internetového obsahu, proto získávají dominantní postavení nad centralizovanými

velkými zdroji. Využití Long Tailu vede k uspokojení různých potřeb co největšího počtu uživatelů.

- * Data jako Intel Inside – informace získané od uživatelů mohou být zpracovány a nově využity
- * Uživatelská přidaná hodnota – zvyšování přidané hodnoty je zajištěno zapojením uživatelů do procesu sdílení dat, kde přidávají osobní prožitky.
- * Síťový efekt – kvalita je dána počtem uživatelů. K síťovému efektu dochází tím, že se k dané aplikaci připojuje stále více lidí. Vytváří se kolektivní integrace.
- * Určitá práva vyhrazena – větší šanci na rozvoj a rozšíření umožňuje volné nakládání s daty a technologiemi. Snahou je odstranit překážky bránící uplatňování společného přístupu ke sdíleným informacím.
- * Neustálá beta verze – podstatou Webu 2.0 je neustálá a průběžná změna nebo rozvoj. Významnou roli hrají sami uživatelé, protože na nich závisí úspěšnost služeb a právě oni požadují změny v rámci aplikací.
- * Web jako platforma – web není jen souborem navzájem propojených dokumentů, ale je funkční základnou pro širokou škálu aplikací a služeb
- * Změna komunikačního modelu (many-to-many) – komunikovat může každý s každým. Dříve se používala komunikace interpersonálních médií (one-to-one) a komunikace masových médií (one-to-many)
- * Čtení/psaní webu – Web 2.0 nepřináší pouze možnost číst (přijímat obsah), ale poskytuje možnost podílet se na psaní (tvorbě obsahu), např. prostřednictvím blogů
- * Systémy typu wiki – nabízí okamžitou možnost editace webového obsahu. Jsou zjednodušením postupu tvorby a úpravy stránek. Jde o kolektivní a sdílenou tvorbu datových obsahů.
- * Směsice (mashup) - možnost vytvoření nových aplikací zkombinováním či rozšířením nástrojů, dat a služeb jiných původních aplikací.

Využití myšlenek a postupů Webu 2.0 přináší pojmy jako E-learning 2.0, PR 2.0, Marketing 2.0 nebo Knihovna 2.0, které se věnuje následující text.

2.2 Knihovna 2.0

Co je vlastně Library 2.0? Library 2.0 je knihovna druhé generace, která přináší změnu v celkovém přístupu, přináší nové možnosti v oblasti poskytování služeb a rozvoj vzájemné spolupráce. Je to proměna zažitého modelu, kdy uživatel je obyčejný příjemce služeb, na model, kdy se z uživatele stává aktivní spoluvůrce a spoluúčastník. Implementace principů a technologií Webu 2.0 by mělo vést ke zkvalitnění a zatraktivnění služeb knihovny za účelem přilákání nových a udržení stávajících uživatelů [ČECH, 2009].

Pojem Library 2.0 je chápán jako konfrontační, protože naznačuje, že všechny předchozí knihovnické služby jsou zastaralé a potřebují být nahrazeny. Avšak číslo 2.0 neoznačuje novou verzi knihovnických služeb, jde o vyjádření inovativního pojetí těchto služeb, které vychází ze změn způsobených Webem 2.0 [ČECH, 2009].

2.2.1 Definice

Michael Casey ve svém článku Library 2.0 napsal tuto definici: *„Je to model knihovnických služeb, který podporuje ustavičné a cílené změny, vítá účast uživatelů ve vytváření fyzických i virtuálních službách, které uživatelé chtějí (požadují), a podporuje konzistentně hodnotící služby. Pokouší se získat nové a lépe obsloužit stávající uživatele pomocí zlepšení nabídek uživatelům. Každá součást sama je krok k lepším službám našim uživatelům; kombinací implementace všeho toho můžeme dosáhnout Knihovny 2.0“* [CASEY, 2006].

Definice Sarah Houghton, kterou ve svém článku uvádí Eva Marvanová, říká *„Library 2.0 jednoduše znamená učinit prostor vaší knihovny (virtuální i reálný) více interaktivní, spolupracující a vycházející vstříc potřebám uživatelů. Příkladem mohou být blogy, spolupráce na stránkách obrázků, fotografií. Základem služeb je včlenit uživatele do knihovny a udělat knihovnu odpovídající jejich potřebám v každodenním životě a učinit z knihovny cíl cesty a ne dodatečnou možnost“* [MARVANOVÁ, 2007]

Jak je vidět, termín ještě nemá ustálenou definici. Všechny ale mají společné body, které ve svém článku popsal Jack Maness [MANESS, 2006]. Podle Manesse by Knihovna 2.0 měla obsahovat čtyři základní prvky:

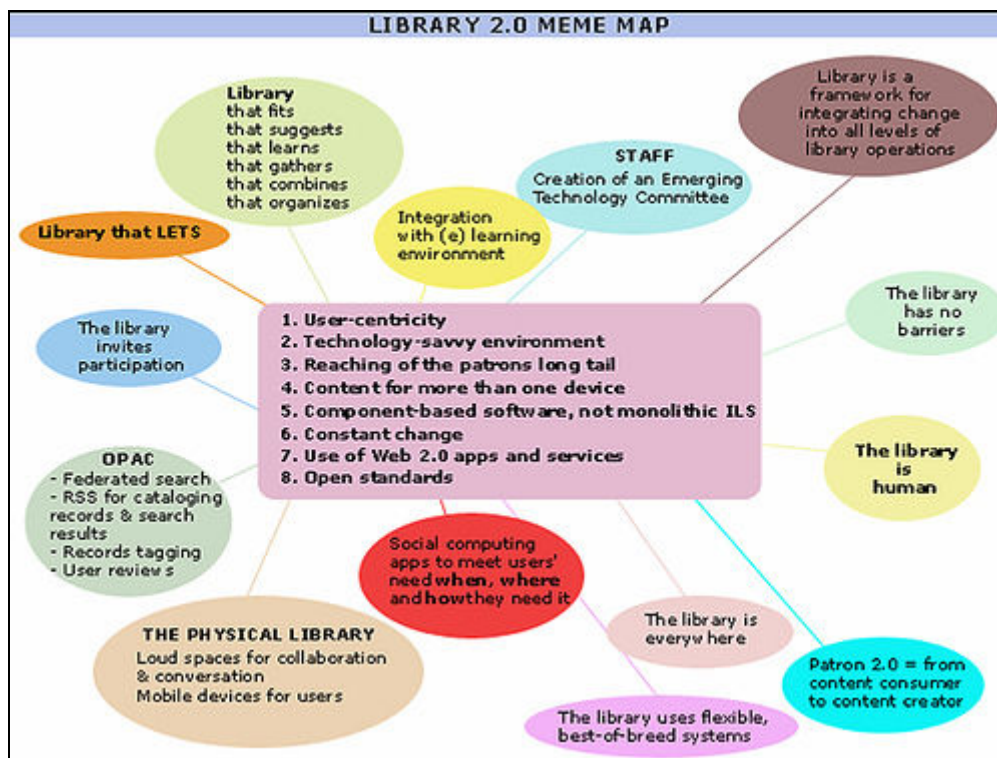
- * Soustředí se na uživatele - uživatelé se podílejí na vytváření obsahu a služeb, které vidí ve webové prezentaci knihovny, on-line katalogu (OPAC) atd.

Spotřeba a tvorba obsahu je dynamická, tudíž role knihovníka a uživatele není vždy zřejmá.

- * Poskytuje multimediální zkušenost - obrazové a zvukové složky se objevují nejen ve sbírkách, ale také službách L2 knihovny. Tento prvek není jako funkce Library 2.0 často uváděn, ale měl by být.
- * Je sociálně bohatá - webová prezentace knihovny zahrnuje přítomnost uživatelů. Existují synchronní (např. instant message služby) i asynchronní (např. wiki) způsoby, jak mohou uživatelé komunikovat jeden s druhým nebo s knihovníky.
- * Je společensky pokroková - možná nejdůležitější prvek Knihovny 2.0. Je založena na tom, že knihovna není jen služba veřejnosti, ale je založena také na pochopení změn ve společnosti, kdy nejenže se knihovna musí měnit s ní, ale také musí dovolit uživatelům, aby knihovnu sami měnili. Usiluje se o průběžné změny v jejich službách, aby našla nové způsoby, jak umožnit společnosti, nejen jednotlivcům, aby vyhledávali, nacházeli a využívali informace.

Tyto čtyři základní prvky lze doplnit o principy, které ve své „Library 2.0 Meme Map“ (obr. č. 1) uvádí Bonaria Biancu [BIANCU, 2006]. Mezi principy například patří:

- * knihovna je všude
- * knihovna neklade žádné překážky
- * knihovna vybízí ke spoluúčasti
- * knihovna používá flexibilní systém
- * tradiční knihovna je místem pro spolupráci a konverzaci
- * tradiční knihovna nabízí měnící se uživatelské služby

Obr. č. 1 - Library 2.0 meme map

2.2.2 Tři pilíře

Michael Casey a Laura Savastinuk ve své knize [CASEY, 2007] popisují tři základní pilíře modelu Library 2.0.

Prvním pilířem je stálá a smysluplná změna. Změna je základním prvkem modelu Library 2.0. Model konstantní a smysluplné změny je vhodná cesta, jak dosáhnout změn bezbolestně, aby byly pozitivní jak pro knihovníky, tak pro uživatele. Je nutné sestavit proces změn v realizační struktuře. Dobrým typem stálé změny v rámci modelu Library 2.0 je nepřetržitý proces dohlížecích a aktualizacích služeb. Je potřeba opakovaně prověřovat poskytované služby, aby knihovna dokázala stanovit, co je a co není užitečné pro uživatele. Díky neustálému prověřování dochází k rozvíjení služeb a k jejich využívání. Změny by se měly týkat jak zaměstnanců, tak služeb a postupů.

Druhým pilířem je uživatelská účast. Účast uživatelů může obohatit služby, které knihovna nabízí. Uživatelé se podílejí na vytváření a hodnocení programů a služeb. Úroveň spoluúčasti by se měla odlišovat v závislosti na organizaci a službách, které knihovny nabízejí. Spoluúčast zahrnuje např. uživatelsky přizpůsobené rozhraní, tvorba tagů, psaní recenzí nebo hodnocení v online katalogu nebo na webových stránkách knihovny. Uživatelská účast také zahrnuje zpětnou vazbu, jak pozitivní tak

i negativní. Zahrnuje stížnosti, požadavky a připomínky. Zpětná vazba je cenným zdrojem jak zjistit, co uživatelé chtějí a potřebují.

Posledním pilířem je udržení stávajících a získání potencionálních uživatelů. Knihovny mají silnou základnu pravidelných uživatelů a mnohem slabší skupinu nepravidelných uživatelů. Pak je tu třetí skupina obyvatelstva a to jsou uživatelé, kteří do knihovny nechodí, tzv. neuživatelé. Mělo by se neustále zjišťovat, co požadují stávající uživatelé a jaké služby by do knihovny nalákaly uživatele nové. Knihovny by měla poskytovat jak různé služby, tak přístup ke zdrojům, které v knihovně nejsou fyzicky dostupné.

2.2.3 Rozdíl mezi Library 1.0 a 2.0

Jaký je tedy rozdíl mezi knihovnou, kterou jsme dosud znali, a kterou můžeme nazvat Knihovna 1.0 a Knihovnou 2.0? Jaké knihovnické služby jsou vylepšeny? Největší změna je asi v modelu uživatele, který se z obyčejného příjemce služeb mění na aktivního spoluúčastníka a spolutvůrce. Další změny jsou popsány v následující tabulce (obr. č. 2), kterou vytvořil K. G. Schneider [SCHNEIDER, 2006].

L 1.0		L 2.0
Closed stacks	-->	Open stacks
Collection development	-->	Library suggestion box
Preorganized ILS	-->	User tagging
Walk-in services	-->	Globally available services
"Read-only" catalog	-->	Amazon-style comments
Print newsletter mailed out	-->	Team-built blog
Easy = dumb users	-->	Easy = smart systems
Limited service options	-->	Broad range of options
Information as commodity	-->	Information as conversation
Monolithic applications	-->	Flexible, adaptive modules
Mission focus is output	-->	Mission focus is outcome
Focus on bringing 'em in	-->	Focus on finding the user
ILS is core operation	-->	User services are core

Obr. č. 2 - Rozdíly mezi Knihovnou 1.0 a knihovnou 2.0

Pár příkladů přeložených do češtiny: v tradiční knihovně jsou knihovní sklady pro uživatele uzavřeny, katalog slouží pouze k vyhledávání, informace je brána jako

zboží, aplikace jsou integrované, jádrem fungování je knihovnický systém a středem zájmu je výstup, produkt. V Knihovně 2.0 jsou naopak knihovní sklady otevřené, uživatelé v nich hledají sami, katalog neslouží pouze k vyhledávání, ale mohou se ke knize připojit hodnocení nebo komentář (tzv. Amazon-style), aplikace/moduly jsou přizpůsobivé, jádrem jsou uživatelské služby a středem zájmu se stává výsledek.

2.2.4 Služby Library 2.0

Knihovna 2.0 nezavádí úplně nové služby nebo služby změněné pomocí moderních technologií. Hlavní je poskytnout služby, které si uživatelé žádají. A uživatelé si žádají jak služby moderní tak i stávající, tradiční. Aby knihovna zjistila, které služby jsou žádoucí, musí průběžně poskytované služby kontrolovat a zjišťovat od uživatelů, jaké služby by uvítali.

Ve službách knihoven se dají využít technologie Webu 2.0 jako jsou blogy, sociální sítě, OPAC, okamžité zprávy a chaty, wiki a další. Některé z nich budou níže popsány. Více informací je na webové stránce Library 2.0 – Knihovna 2.0 [ČECH, 2008]

Hodně využívanou technologií jsou sociální sítě, kde mohou uživatelé i knihovny vytvářet a sdílet své účty a profily. Jedna z nejvíce využívaných sociálních sítí je Facebook. Knihovna o sobě dá vědět, že existuje a může tak přilákat více mladých nečtenářů. Uživatelé zde mohou chatovat, sdílet informace o knihovně, sdílet fotografie, psát komentáře atd. Mezi další sociální sítě, které využívají knihovny, patří zahraniční Flickr a MySpace anebo česká Knihovna4U, kterou minulý rok spustila Městská knihovna v Praze.

Další technologií jsou tzv. okamžité zprávy (instant messaging) a chaty. Pomocí nich může uživatel s knihovnou komunikovat s kýmkoli, kdykoli a odkudkoli, kde je připojení k internetu. Využívají se k virtuálním referenčním službám. Komunikovat se může písemně nebo lze použít hlasový hovor či audiohovor. Nejvíce k této komunikaci využívají ICQ, Skype nebo Meebo. Výhodou je okamžité obdržení odpovědi, nenáročnost používání a šetření nákladů, protože uvedené služby jsou poskytovány bezplatně.

Wiki je aplikace umožňující jednoduchou tvorbu a změnu webového obsahu. Wiki lze používat pro komunikaci uvnitř knihovny, mezi zaměstnanci, nebo pro komunikaci knihovny s jejími uživateli. Na wiki stránkách knihovny mohou

knihovníci i uživatelé sbírat webové informační zdroje k jednotlivým tématům a sdílet je. Lze vytvořit debatní stránky k literárním žánrům (např. komiksy, detektivní romány, poezie) nebo k jednotlivým zdrojům z knihovního fondu (knihy nebo CD). Je dobré vytvářet odkazy vedoucí na stránky knihovny a do jejího katalogu.

Blogy jsou internetové deníky, které obsahují články a reakce na ně. Blogy se snadno vytváří a využívají. Blogy se mohou využívat uvnitř knihovny, kde slouží ke sdílení názorů, zkušeností a důležitých informací. Externí blogy slouží ke komunikaci knihovny s jejími uživateli. Uživatelé zde mohou psát své poznatky, navrhnout své nápady a komentovat činnost v knihovně. Knihovna prostřednictvím blogu informuje o své činnosti či o chystaných aktivitách, může vybízet uživatele ke spolupráci.

OPACu (Online Public Access Catalogue), který využívá některé aplikace Webu 2.0, se říká OPAC 2.0. Katalog umožňuje uživateli k vybrané knize připsat komentář, recenzi anebo hodnocení. Katalog umožňuje zobrazit ostatní publikace daného autora nebo, v případě nenalezení požadovaného dokumentu, poskytnou seznam podobných knih. Zobrazuje se obálka publikace a může být připojen odkaz na internetové knihkupectví, kde lze danou publikaci zakoupit.

Sdílení obrazových a multimediálních dat umožňuje knihovnu propagovat, seznámit uživatele s jejími prostory a službami. Ke sdílení těchto souborů se využívají například služby jako Flickr nebo YouTube. Na Flickru si knihovna může vytvořit svůj profil, takže Flickr patří také mezi sociální sítě.

RSS (automatizované získávání aktualizovaných informací) umožňuje získat nové informace z oblasti uživatelova zájmu. Informuje o změnách na webových stránkách knihovny, např. o pořádaných akcích, o přírůstcích ve fondu a dalších novinkách. Informace jsou zasílány uživatelům, kteří si zvolili, o jakých změnách chtějí být informováni.

Mezi další technologie, které se využívají ve službách knihovny 2.0, patří Social bookmarking (sdílení záložek, které mohou uživatelé mezi sebou sdílet), tagging (uživatelské značkování obsahu, na jehož základě se dají odkazy vyhledávat, identifikovat a sdílet), podcasting (šíření a získávání dokumentů pomocí RSS) a další.

2.3 Knihovník 2.0

Knihovna 2.0 také potřebuje svého knihovníka, který myšlenku Knihovny 2.0 realizuje. Knihovník mimo jiné třídí, zpracovává a uspořádává obsah webových stránek knihovny, jehož množství díky používání technologií Webu 2.0 rapidně narůstá. Principy, kterými by se měl moderní knihovník řídit, jsou shrnuty v Manifestu knihovníka 2.0 [COHEN, 2006]. Knihovník by se tedy měl řídit následujícími body:

- * Uznávám, že svět informační kultury se rychle mění, a že knihovny by měly na tyto změny kladně reagovat, aby poskytovaly zdroje a služby, které uživatelé potřebují a chtějí.
- * Budu se vzdělávat v oblasti informační kultury uživatelů a hledat způsoby, jak to, co se naučím, propojit se službami knihovny.
- * Nebudu bránit svou knihovnu, ale budu se nezaujatě dívat na její situaci a činit upřímná hodnocení o tom, čeho může být dosaženo.
- * Budu se aktivně podílet na rozvoji své knihovny.
- * Uznávám, že knihovny se mění pomalu a budu s kolegy pracovat na rozšíření naší otevřenosti ke změnám
- * Budu mít odvalu navrhopvat nové služby a způsoby poskytování služeb, přestože někteří z kolegů budou vůči změnám imunní.
- * Budu si užívat nadšení a zábavu ze změny k lepšímu a budu přenášet své nadšení na kolegy a uživatele.
- * Opustím dosavadní praktiky, existuje-li lepší způsob, přestože ty dosavadní kdysi byly tak skvělé.
- * Zaujmu experimentální postoj ke změnám a budu připraven dělat chyby.
- * Nebudu čekat, až něco bude perfektní, než to spustím, upravím to na základě zpětné vazby od uživatelů.
- * Nebudu se obávat Googlu nebo podobných služeb, spíše jich využiji ku prospěchu uživatelů, zatímco budu poskytovat skvělé knihovnické služby, jež uživatelé potřebují.

- * Budu se snažit po uživateli nevyžadovat, aby viděli věci z knihovnického pohledu, ale spíše utvářet služby tak, aby odrážely preference a očekávání uživatelů.
- * Budu ochoten jít tam, kde jsou uživatelé, v online i fyzickém světě, abych mohl vykonávat svou profesi.
- * Budu vytvářet otevřené webové stránky, které uživatelům dovolují spojit se s knihovníky, obohacovat obsah, aby byli obohaceni o studijní zkušenost a poskytovali asistenci svým spolupracovníkům.
- * Budu se zasazovat za používání otevřeného katalogu, který poskytuje personalizované a interaktivní možnosti, které uživatelé očekávají v online informačním prostředí.
- * Budu podporovat svou knihovnu v blogování.
- * Budu svým chováním zhodnocovat osobní a profesionální roli knihovníka v kterémkoliv typu informační kultury, který se objeví.

Jinými slovy by se knihovník nové generace měl snažit [MARVANOVÁ, 2008]:

- * Porozumět síle a příležitostem, které nám umožňuje svět Webu 2.0
- * Naučit se hlavní nástroje Webu 2.0 a Library 2.0
- * Zapojit uživatele a veřejnost do odborné diskuse, konverzace
- * Být zapojen a rozvíjet perspektivní sociální síť
- * Spojit se s uživateli s SMS, e-mail, virtuální reference
- * Podporovat účast uživatelů v oblasti metadat, obsahu, komentářů
- * Porozumět moudrosti internetových komunit, pochopit dosah a vliv blogosféry, webu, wikisféry na profesionální profesní roli

3 Internetová knihkupectví a Library 2.0

V následující kapitole budou popsány reálné příklady použití prvků Webu 2.0 (Library 2.0) na stránkách internetových (elektronických) knihkupectví. Nejdříve ale stručné představení internetového knihkupectví.

3.1 Internetové knihkupectví

Internetová knihkupectví jsou jednou z forem obohacující již několik let tradiční způsoby doplňování knihovního fondu. Akviziční pracovníci prostřednictvím elektronických knihkupectví nejen nakupují dokumenty, ale také získávají informace o nově vycházejících knihách.

Definice elektronického knihkupectví zní: „*Elektronický obchod působící v prostředí internetu, jehož hlavní aktivitou je nabídka a prodej knih a jiných typů dokumentů (zejména zvukových nosičů a multimediálních dokumentů). Provozovateli elektronických knihkupectví bývají subjekty knižního trhu (v tomto případě se jedná zpravidla o doplněk k hlavní aktivitě nakladatele, knihkupce či knižního distributora) nebo specializované firmy*“ [CELBOVÁ, 2001].

Internetové knihkupectví má své výhody i nevýhody. Výhodou pro obchodníky je snížení nákladů na uvedení produktu (v našem případě knihy) na trh a ušetření nákladů za provoz kamenného obchodu (mzdy pracovníků, energie a další). Z toho plynou výhody pro zákazníky a to nižší ceny, nepřetržitá otevírací doba (tzv. 24/7 – 24 hodin denně, 7 dní v týdnu) a okamžité získání potřebných informací. Nakupování po internetu je rychlejší a pohodlnější, protože je možné si zboží vybrat z domova nebo pracoviště a zároveň i objednat jeho dodání. Mezi nevýhody patří absence fyzického kontaktu s knihou, nedostatek bibliografických údajů, ne vždy aktuální informace o dostupnosti zboží (hlavně u nových a malých internetových knihkupectví) nebo navýšení ceny poštovným, popř. balným. Podle uživatelů diskutujících na webové stránce <http://obchody.heureka.cz/knihy/> mezi další nevýhody patří špatná vymahatelnost předem zaplacených titulů, které nebyly dodány, těžší reklamace při dodání poškozeného zboží (je těžké prokázat, že kniha byla poškozena před odesláním či při převozu) či neplnění dodací lhůty.

Internetové knihkupectví umožňuje návštěvníkovi webových stránek, na kterých je vystavena nabídka zboží (jde o elektronickou variantu edičních plánů), založit si své konto, které je přístupné přes uživatelské jméno a heslo. Prostřednictvím svého konta

zákazník vyhledává požadované tituly, vkládá je do svého virtuálního nákupního košíku, objednává, sleduje stav své objednávky (nenabízejí všechna internetová knihkupectví) a platí.

3.1.1 Typy internetového knihkupectví

Internetových knihkupectví je v dnešní době mnoho. Proto se při výběru knihkupectví, ve kterém zákazník hodlá nakupovat, zajímáme o jejich zaměření, způsobu provozování a provozovatele. Internetová knihkupectví tak můžeme rozdělit na několik typů dle výše uvedených aspektů [RULÍKOVÁ, 2003].

Zaměření knihkupectví je důležité v případě kupování oborových knih či jiných typů dokumentů, jako jsou CD, DVD, hudebniny nebo mapy. Dle zaměření se internetová knihkupectví dělí na:

- * všeobecná – nabízí všechny druhy žánrů od beletrie a poezie přes literaturu faktu k odborné literatuře (Amazon, Neoluxor)
- * specializovaná – zaměřuje se na dokumenty z jednotlivých oborů (Advokátní knihkupectví) nebo na knihy od jednotlivých nakladatelů

Na způsob provozování knihkupectví se pohlíží proto, aby se zjistilo, zda se objednané zboží posílá poštou, popř. kurýrem, nebo je zde možnost osobního vyzvednutí. Osobní odběr je v případě knihoven, které jsou blízko kamenných poboček, výhodnější z důvodu neplacení poštovného. Podle způsobu provozování se elektronická knihkupectví dělí na:

- * internetové knihkupectví jako doplněk ke klasickému, kamennému knihkupectví (Neoluxor)
- * internetové knihkupectví, které je provozováno pouze v elektronické podobě (Amazon, Knihy.cz)

Internetové knihkupectví lze také dělit dle provozovatele. Provozovatelem mohou být subjekty knižního trhu (nakladatel, knihkupec a knižní distributor) anebo specializovaná firma, která není vázána na konkrétního nakladatele.

3.1.2 Proces akvizice

V první kapitole byly popsány procesy doplňování knižního fondu klasickou cestou, tzn. vyhledávání a výběr dokumentů pomocí tištěných katalogů nebo přímo v kamenném knihkupectví. Zde bude popsán proces akvizice pomocí internetu. Vstupní zpracování dokumentů je stejné jako u klasické akvizice, proto zde bude popsán pouze proces vyhledávání, výběru a získávání požadovaných titulů.

Akviziční pracovník nejdříve prozkoumá internetová knihkupectví a vybere si, které je pro nákup dokumentů nejvhodnější. Výběr knihkupectví se řídí podle zaměření knihkupectví, ceny titulů, nabízených slev a obchodních (platebních a dodacích) podmínek. Nezanedbatelným kritériem je i možnost čerpání slev při odběru většího množství knih, nebo když celková cena objednávky překročí určenou hranici (např. 5 000 Kč). Poté, co akvizitér vybere vhodné internetové knihkupectví, začne vyhledávat požadované dokumenty. Některé softwary, které používají elektronická knihkupectví, nabízejí pouze vyhledávání jednoduché, kdy se napíše jakékoli klíčové slovo (autor, název titulu, slovo z anotace,...) jiná nabízejí také rozšířené vyhledávání, kde se zadává více údajů. Nalezený dokument se zkontroluje dle dostupných údajů. V případě, že se jedná o požadovaný titul, je vložen do virtuálního nákupního košíku. V opačném případě se vyhledává dále. Po vyhledání a vložení všech vybraných titulů do košíku následuje objednání. V této chvíli je nutné založit zákaznické konto, kde jsou uvedeny všechny potřebné údaje (název firmy, jméno a příjmení, dodací adresa, kontaktní údaje) a kde se vybere způsob platby a doručení. Je vhodné si zadané údaje překontrolovat ještě před odesláním objednávky.

Nejběžnějším způsobem placení je platba dobírkou, kdy platba probíhá při předání zboží a kdy jsou objednané publikace doručeny Českou poštou nebo kurýrní službou. Dále se využívá platba v hotovosti (pouze při osobním odběru na prodejně), platba kartou a bankovním převodem. Knihovnám a školám je umožněno platit fakturou.

Více informací o elektronickém knihkupectví např. v článku Miroslavy Rulíkové [RULÍKOVÁ, 2003].

3.1.3 Příklady českých internetových knihkupectví

V dnešní době má v České republice svůj internetový obchod každé větší knihkupectví a nakladatelství. Tato elektronická knihkupectví jsou specializovaná, protože nabízí hlavně tituly ze své produkce. Všeobecně zaměřená internetová

knihkupectví provozují spíše knižní distributoři nebo specializované firmy. Podle mého průzkumu internetových stránek zde uvádím přehled těch největších. Jsou seřazeny abecedně. U každého knihkupectví jsou uvedeny důležité informace pro akviziční pracovníky – celkový počet nabízených titulů, jaké literární žánry nabízí, zda jsou na úvodní webové stránce odkazy na novinky či nejprodávanější knihy a jaké druhy slev knihkupectví poskytuje. Informace jsou přebrány z webových stránek uvedených elektronických knihkupectví. V následujícím textu jsou představena vybraná internetová knihkupectví, poté jsou uvedeny výsledky analýzy vzhledem k uplatnění prvků Webu 2.0.

Knihkup.cz (<http://www.knihkup.cz>)

Na stránkách je uveden celkový počet 85 000 nabízených knih. Je zde zmínka, že u 50 000 titulů je anotace a u 70 000 knih je zobrazena titulní stránka. Z toho vyplývá, že Knihkup.cz je jedno z největších internetových knihkupectví v České republice. Na úvodní stránce jsou uvedeny nejprodávanější knihy. Knihkupectví nabízí beletrii, populárně naučnou a odbornou literaturu, knihy o umění, astrologii, učebnice a další. Provozovatelem je společnost Kouzelný dárek.

Knihkupectví kromě akčních slev nabízí slevu při objednání více jak 20 knih nebo při odběru knih v hodnotě vyšší než 5 000 Kč. Při objednávce zboží v hodnotě vyšší než 3 000 Kč se poštovné a balné neúčtuje.

Knihy.ABC.cz (<http://knihy.abz.cz/>)

Knihkupectví vzniklo v roce 2005 v Praze, kdy byl spuštěn e-shop obsahující přibližně 2 500 titulů. Od roku 2007 je hlavní pobočka v Ostravě – Zábřehu, kde je i kamenná prodejna. V současnosti má ve své nabídce víc než 50 000 různých titulů. Patří mezi všeobecná internetová knihkupectví, nabízí prózu, poezii, naučnou literaturu i literaturu faktu. Na svých webových stránkách mají uvedeny odkazy na novinky, nejprodávanější knihy, zlevněné knihy, tipy knihkupectví a na knihy ze Zlatého fondu literatury, který obsahuje slavná díla české i světové literatury. Uvádí také seznam knih, které získaly literární cenu. Pro své registrované zákazníky má připraven věrnostní program, kdy zákazník za uskutečněné nákupy dostane body, které může směnit za dárky (např. psací soupravu, kolekci stolních her nebo batoh).

Kromě akčních slev poskytuje také množstevní slevy, při nákupu nad 2 500 Kč dostane zákazník malý dárek a při nákupu nad 2 000 Kč je doprava zdarma.

Knihy.vltava.cz (<http://knihy.vltava.cz/>)

Elektronický obchod s knihami je součástí velké internetové nákupní galerie vltava.cz, která byla založena roku 1996 a která mimo jiné nabízí filmy, hudbu, kosmetiku a elektro. Knihy.vltava.cz je provozován spolu se společností Neoluxor, s.r.o. Obsahuje okolo 48 000 knižních titulů. Nabízí kompletní českou produkci i zahraniční literaturu, od beletrie a poezie přes naučnou a odbornou literaturu k učebnicím a cizojazyčným publikacím. Na úvodní stránce je přehled zlevněných knih, bestseller, novinky a tip knihkupectví. Sleva je nejčastěji 10%.

Neoluxor.cz (<http://www.neoluxor.cz/>)

V roce 2005 největší knihkupectví v České republice Neoluxor spustilo svůj on-line obchod. Internetové knihkupectví Neoluxor.cz je v současnosti jeden z největších na českém internetovém knižním trhu. Nabízí přes 60 000 knižních titulů. Neoluxor.cz je zaměřen všeobecně, kromě prózy a poezie zde nejdete také odborné knihy, učebnice, mapy, průvodce a cizojazyčné knihy. Na svých webových stránkách mají uvedeny tipy knihkupectví Neoluxor i jednotlivých nakladatelství, seznam nejprodávanějších knih a speciály, které jsou zaměřeny tematicky (např. knihy k Valentýnovi, o Jamesu Bondovi nebo o hubnutí).

Při on-line objednání je zákazníkovi poskytnuta 10% sleva. Při platbě kreditní kartou bene+ získá zákazník zpět 5% z celkové hodnoty nákupu na svou kartu.

Portál (<http://obchod.portal.cz>)

Kamenné knihkupectví Portál bylo založeno roku 1990, rok vzniku e-shopu tohoto nakladatelství není uvedeno. Dříve se stránky elektronického knihkupectví nazývaly Studovna (www.studovna.cz). Celkový počet nabízených titulů není uveden. Jedná se o specializované internetové knihkupectví, v jeho nabídce jsou knihy vydané nakladatelstvím Portál. Nabízí hlavně publikace z oblasti pedagogiky, psychologie a sociální práce, sociologie, ekonomie či ekologie. V jeho katalogu je možné také najít beletrii a dětskou literaturu. Na stránkách jsou uvedeny novinky, nejprodávanější tituly, akční nabídky a seznam připravovaných knih.

Internetové knihkupectví Portal.cz poskytuje velké množství slev. Kromě akčních slev, které jsou většinou ve výši 20%, poskytuje 10% slevu za nákup přes internet. Dále poskytuje objemovou slevu, která při objednávce vyšší než 3 000 Kč činí 1% a při objednávce vyšší než 20 000 Kč je sleva 4%. Studenti s platnou kartou ISIC

a mateřská centra mají slevu 15% na knihy z nakladatelství Portál, veřejné knihovny 20%. Při objednávce nad 1 500 Kč je poštovné zdarma. Zákazníkům, kteří za jedno čtvrtletí zakoupí knihy alespoň za 1 000 Kč nebo alespoň za 2 000 Kč, jsou nabízeny slevové kupóny v hodnotě 50 Kč a 100 Kč.

Vsechnyknihy.cz (<http://www.vsechnyknihy.cz>)

Elektronické knihkupectví Všechny knihy obsahuje přes 45 000 titulů odborné a krásné literatury - encyklopedie, právníckou literaturu, kuchařky, umění, beletrii, poezii a další. Dále nabízí audio, video a elektronické knihy. Na úvodní stránce jsou uvedeny odkazy na novinky, nejprodávanější knihy, slevy a výprodej. Slevy na knihy se pohybují v rozmezí 2-90%.

Pro nákup knih lze využít další velká internetová knihkupectví např.:

Bookshop (<http://www.bookshop.cz>) – zaměření všeobecné, více než 40 000 titulů, nabízí akční slevy a slevu 13-20% školám

Knihkupec.com (<http://www.knihkupec.com>) – zaměření všeobecné, okolo 35 000 titulů, nabízí akční slevy a množstevní slevy školám, školkám a knihovnám

Knihservis (<http://www.knihservis.cz/>) – zaměření všeobecné, přes 33 000 titulů, poskytuje 15% slevu při nákupu přes internet

Knižní dům (<http://www.knizni-dum.cz/>) – zaměření všeobecné, okolo 27 000 titulů, nabízí akční slevy v rozmezí 1-74%,

Pemic (<http://www.pemic.cz>) – zaměření všeobecné, je prioritně určeno pro školy, úřady a knihovny, na 40 000 knižních titulů, nabízí akční slevy

3.1.4 Příklady zahraničních elektronických knihkupectví

Z důvodu velkého počtu internetových knihkupectví ve světě, zde bude popsáno virtuální knihkupectví Amazon.com a jeho konkurenti eBay a Barnes & Noble. Knihkupectví jsou seřazena abecedně. Informace byly převzaty z webových stránek jednotlivých obchodů.

Amazon (<http://www.amazon.com/>)

První internetové knihkupectví na světě bylo založeno roku 1995. Dnes je největším, nejznámějším a nejvyužívanějším knihkupectvím na internetu. Amazon kromě knih nabízí také filmy a hudbu, elektroniku, oblečení, hračky nebo kosmetiku.

Amazon.com k dubnu 2010 nabízí přes 28 milionů titulů. Měsíční přírůstek je necelých 30 000 knih. Prodává všechny žánry, krásnou i odbornou literaturu, audioknihy a knihy ke stáhnutí ve formátu html. Na titulní stránce je uveden Titul měsíce a Titul roku, nejprodávanější knihy, tipy z vybraných kategorií a tipy k významným dnům (Valentýn, Den matek,...).

Amazon má sídlo v USA, jeho pobočky jsou v Německu (www.amazon.de/), ve Velké Británii (www.amazon.co.uk/), Japonsku (www.amazon.co.jp/), Francii (www.amazon.fr/), Číně (www.amazon.cn/) a Kanadě (www.amazon.ca/). Počet nabízených titulů se různí, např. ve Velké Británii je to přes 540 000 titulů, ve Francii přes 6 milionů titulů, v Číně necelých 1 200 000 titulů a v Kanadě skoro 12 500 000 titulů.

Amazon.com nabízí akční slevy, akci 4 knihy za cenu tří a možnost koupit sobě nebo přátelům dárkový poukaz v hodnotě 5-5 000 \$.

Barnes & Noble (<http://www.barnesandnoble.com/>)

Barnes & Nobles je internetový obchod zaměřený hlavně na knihy, elektronické knihy a časopisy. V menší míře nabízí také DVD, hračky a hudební nosiče. Opět se jedná o americké internetové knihkupectví. Nabízí přes 1 milion knižních titulů, přes 1 milion elektronických knih a několik desítek tisíc audioknih. Obsahuje literaturu faktu, krásnou i odbornou literaturu a knihy ve španělštině. Na úvodní stránce jsou uvedeny novinky, oblíbené knihy, odkazy na speciální kolekce knih a knihy oceněné literární cenou a tipy knihkupectví.

eBey (<http://www.ebay.com/>)

Internetový obchod eBey byl založen roku 1995, od roku 2000 prodává také knihy. Jedná se o americký virtuální obchod, který má pobočky po celém světě. Dále si zde můžete koupit elektroniku, oblečení, auto příslušenství, hračky, šperky, sportovní potřeby nebo lístky na kulturu či sportovní utkání. Není to pouze internetový obchod, ale je to také internetová aukce. K dubnu 2010 nabízí přes 9 milionů titulů. Lze si koupit literaturu faktu, beletrii, poezii, učebnice, časopisy a audioknihy. Na titulní stránce jsou uvedeny nejpopulárnější tituly a přehled knih, které lidé vyhledávají nejvíce.

3.2 Používání prvků Library 2.0 v internetovém knihkupectví

V následující kapitole budou popsány prvky Library 2.0., které se používají v internetovém knihkupectví. Prvky budou popsány na jednom zahraničním a jednom českém příkladu. K tomu, aby bylo zaručeno posuzování stejných prvků, bude využita definice Library 2.0 od J. Manesse. Na základě jeho definice budou vypracovány otázky, na které se budou hledat odpovědi na webových stránkách vybraných knihkupectví. Téma práce je akvizice, proto budou otázky kladeny z pohledu akvizitéra.

Pro připomenutí zde jsou ve stručnosti znovu uvedeny čtyři základní prvky, které by Knihovna 2.0 měla obsahovat [MANESS, 2006]:

- * Soustředí se na uživatele - uživatelé se podílejí na vytváření obsahu a služeb, které vidí ve webové prezentaci knihovny, on-line katalogu (OPAC) atd.
- * Poskytuje multimediální zkušenost - obrazové a zvukové složky se objevují nejen ve sbírkách, ale také službách L2 knihovny.
- * Je sociálně bohatá - uživatelé mohou komunikovat jeden s druhým nebo s knihovnicí pomocí synchronních (např. instant message služby) a asynchronních (např. wiki) prvků.
- * Je společensky pokroková - knihovna není jen služba veřejnosti, ale je založena také na pochopení změn ve společnosti; knihovna se musí měnit s ní a také musí dovolit uživatelům, aby knihovnu sami měnili. Usiluje se o průběžné změny v jejich službách, aby našla nové způsoby, jak umožnit společnosti, aby vyhledávali, nacházeli a využívali informace.

Nejdříve na webových stránkách vybraných knihkupectví bude popsáno to, co akvizitéra nejvíce zajímá. Patří sem přehlednost a uspořádání stránek, typy vyhledávání a akviziční údaje. Poté budou zodpovězeny otázky týkající se prvků Library 2.0. Otázky k analýze webových stránek internetových knihkupectví podle výše uvedené definice J. Manesse vzhledem k akvizici jsou následující:

- * První prvek: Soustředí se na uživatele
  - Čím může uživatel přispět?
  - Lze ke knize přidat svůj názor, lze ji ohodnotit?

Jak upozorňují na nové a nejprodávanější tituly?

Zaznamenává historii vyhledaných titulů?

* Druhý prvek: Poskytuje multimediální zkušenost

Nabízí také jiné typy dokumentů než knihy?

Poskytují obrazové, popřípadě zvukové ukázky knih?

* Třetí prvek: Je sociálně bohatá

Lze s internetovým knihkupectvím komunikovat pomocí ICQ, Skype a podobných služeb?

Nabízí zasílání novinek?

Je součástí nějaké sociální sítě?

* Čtvrtý prvek: Je společensky pokroková

Jaké novinky byly v poslední době zákazníkům nabídnuty?

Jakým způsobem lze objednané zboží zaplatit?

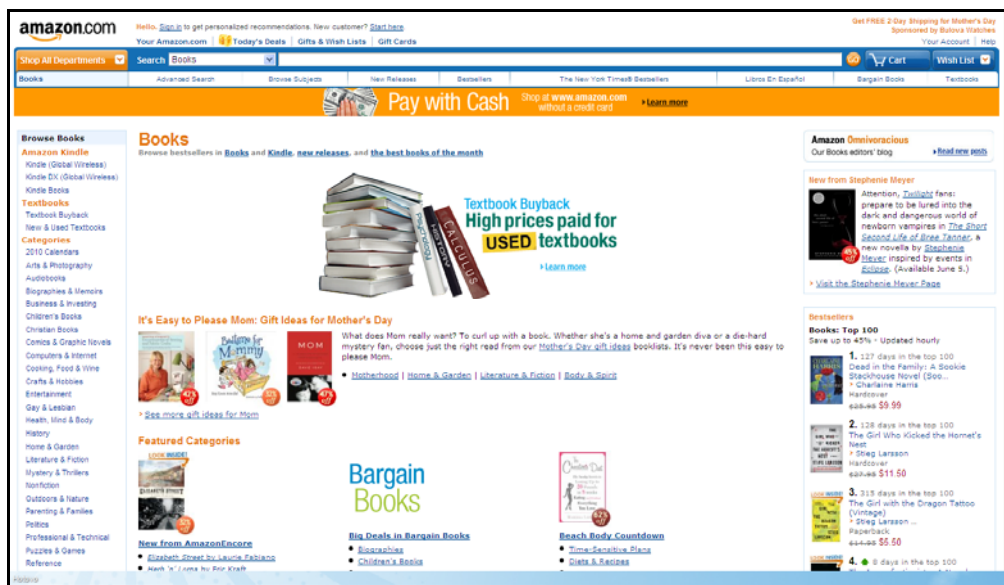
3.2.1 Amazon

Jako zahraniční internetové knihkupectví byl vybrán Amazon, protože jde o největší a nejstarší elektronické knihkupectví. Bude popisována americká verze, tzn. Amazon.com.

Obecně

Webové stránky Amazonu mají jednoduchý vzhled (viz. obr. č. 3), bílé pozadí, používají černé a tmavě modré písmo. Stránka je rozdělena na záhlaví, zápatí a tři sloupce. Záhlaví a zápatí je vždy stejné, sloupce se při prohledávání stránek mění. V záhlaví se nachází odkaz na domovskou stránku, přihlášení nového zákazníka a přihlášení na existující účet, nápověda, vyhledávací pole, virtuální nákupní košík a rychlé odkazy na pokročilé vyhledávání, prohlížení podle předmětu, nejprodávanější tituly a další. V zápatí je zobrazena historie vyhledávání, nabídka knih, které si zakoupili jiní zákazníci a které souvisí s vyhledaným titulem a informace o Amazon.com. V levém sloupci jsou rozepsány kategorie, podle kterých se dá vyhledávat. V pravém sloupci je seznam nejprodávanějších knih a nejprodávanějších elektronických knih, které si za poplatek můžete stáhnout do

svého bezdrátového čtecího zařízení (tzv. kindle). V prostředním sloupci, který je největší, jsou na úvodní stránce tipy Amazonu na aktuální téma (letní čtení, knihy k svátku matek nebo Valentýnovi), knihy z nejnavštěvovanějších kategorií a knihy, které se v daném týdnu nejvíce objednávají.

Obr. č. 3 - Úvodní stránka internetového knihkupectví Amazon.com, sekce Books [převzato 2010-04-23]

Amazon.com nabízí jednoduché i pokročilé vyhledávání a prohlížení podle předmětu. Pro jednoduché vyhledávání slouží lišta v záhlaví, kde se napíše hledané klíčové slovo. Lze vybrat, zda se má hledat např. v knihách, elektronických knihách, audioknihách, časopisech a v dalších. Pro pokročilé vyhledávání se pomocí odkazu v horní liště přejde na jednoduchý formulář. Je zde šest typů formulářů: pro hledání knih, časopisů, hudby, klasické hudby, DVD a pro vyhledání hraček a her. Ve formuláři knihy se dá vyhledávat podle klíčového slova, autora, názvu, ISBN, nakladatele, formátu, předmětu, jazyka, data publikování a dalších. Výsledky je možné seřadit dle relevance, nejprodávanějších titulů, ceny, data publikování a podle uživatelského hodnocení. Pro ty, kteří přesně nevědí, jakou knihu by chtěli, slouží prohlížení. Lze vybírat například z kategorie historie, umění, knihy pro děti, knihy pro lékaře nebo právníky, knihy o sportu či vaření a další. Lze si také zobrazit tituly přidávané během posledního měsíce, během posledních tří měsíců nebo knihy, které brzo přijdou do nabídky. Dále lze prohlížet knihy dle formátu (tištěné knihy, knihy v HTML nebo PDF formátu, audio knihy, kalendáře a kindle knihy), dle vazby (např. vázaná, brožura nebo velký formát), podle hodnocení uživatelů, podle knižní ceny

(Pulitzerova cena, cena Amazonu a další) nebo podle stavu knihy (nová, použitá, knihy do sbírky).

Po vyhledání titulu akvizitéra nejvíce zajímají dostupné informace o požadované knize. Amazon.com po rozkliknutí titulu, kromě názvu a autora, nabízí mnoho informací. Hned v úvodu nabízí přehlednou tabulku s cenou (kolik stojí daný titul ve vazbě, v brožure, jako audio nebo elektronická kniha, kniha nová a použitá) a nákupní košík. Nabízí náhled na obal knihy, někdy i na titulní stránku, obsah a zadní stranu obalu. Je zde seznam dalších knih, které se nejčastěji kupují spolu se zobrazeným titulem, recenze, informace o autorovi a zda je kniha skladem. Až na konci stránky jsou další bibliografické údaje – typ vazby, počet stran, nakladatel, vydání, jazyk, ISBN (10 i 13 místné), velikost knihy a hmotnost, klíčová slova a citace. Následuje hodnocení a názory uživatelů, diskuze a další tipy na podobné tituly.

Prvky Library 2.0

Amazon.com umožňuje zaregistrovaným uživatelům napsat názor na knihu, ohodnotit titul (pomocí pětihvězdičkové škály), zapojit se do diskuze, sdílet informace s ostatními a přidat k titulu svůj obrázek. Obrázkem může být obálka knihy nebo návod, jak zakoupenou věc využívat. Na základě prohlížení titulů Amazon.com uživateli navrhuje podobné tituly, například ty, které si spolu s prohlíženou knihou kupují nebo prohlížejí jiní zákazníci. Tyto doporučené knihy jsou uživateli předloženy hned na úvodní stránce. Všechny navštívené tituly se ukládají do historie, která se zobrazuje na jakékoli stránce. Uživatelé mohou ke knihám přidávat své tagy (klíčové slovo nebo kategorie), podle kterých se dá vyhledávat.

Druhým prvkem je poskytování multimediální zkušenosti. Amazon.com svým uživatelům kromě knih nabízí také audioknihy, které jsou k dispozici na klasické kazetě, CD, MP3 nebo které si lze za poplatek stáhnout do svého počítače. Dále lze koupit e-dokumenty ve formátu PDF nebo HTML, knihy v Braillově písmu a elektronické knihy (tzv. Kindle books¹). K dubnu 2010 je k dispozici skoro

---

¹ Kindle books jsou elektronické knihy, které si zákazník za poplatek stáhne do svého počítače a následně pomocí USB kabelu do své elektronické čtečky Kindle. Amazon.com nabízí ke stažení nejen knihy, ale také noviny a časopisy. Elektronická čtečka Kindle byla společností Amazon na trh uvedena v listopadu 2007, v únoru 2009 byla představena nová verze. (Více informací o čtečce a knihách Kindle například na stránkách wikipedia.org nebo Technet.cz).

400 000 audioknih, přes 1 200 000 knih ve formátu HTML, přes 300 000 knih ve formátu PDF, tisíc knih napsaných Braillovým písmem a skoro 400 000 kindle knih. U všech titulů je vyobrazena přední strana obálky, u některých také náhled na titulní stranu či obsah knihy. U některých audioknih je krátká zvuková ukázka, někde jsou také krátká videa související s vyhledaným titulem.

Amazon.com pro komunikaci se svými zákazníky používá klasický způsob – telefon a elektronickou poštu. Poskytuje uživatelům službu RSS, jejímž prostřednictvím jsou uživatelům posílány informace o novinkách v několika sekcích. Zprávy jsou zaslány ihned po aktualizaci webové stránky a jedná se o novinky ze sekce Bestsellery, Nejžádanější tituly nebo Knižní či DVD novinky. Služba „Upozorni mě“ (Alert me) sleduje, kdy je požadovaný titul na skladě a pomocí e-mailu kontaktuje uživatele. Editoři Amazon.com provozují blog nazvaný Omnivoracious. Na tomto blogu jsou uvedeny knižní novinky, recenze knih nebo rozhovory, ke kterým mohou uživatelé přidat svůj komentář. Další blog se nazývá Blog spisovatelů (The Writer's blog). Na jeho stránkách jsou rozhovory se spisovateli, jejich recepty a odkazy na podcasty, na příspěvky spisovatelů. Blog Amazon Daily obsahuje příspěvky editorů, rozdělených do různých témat, např. knihy, vaření, zábava nebo film. Uživatel může tyto příspěvky prohledávat, pročítat si je a reagovat na ně. Na stránkách Amazon.com si také uživatelé mohou založit své společenství (Communities), kde s podobnými lidmi diskutují nad společnými tématy a knihami, sdílí své obrázky a fotografie nebo doporučují další tituly.

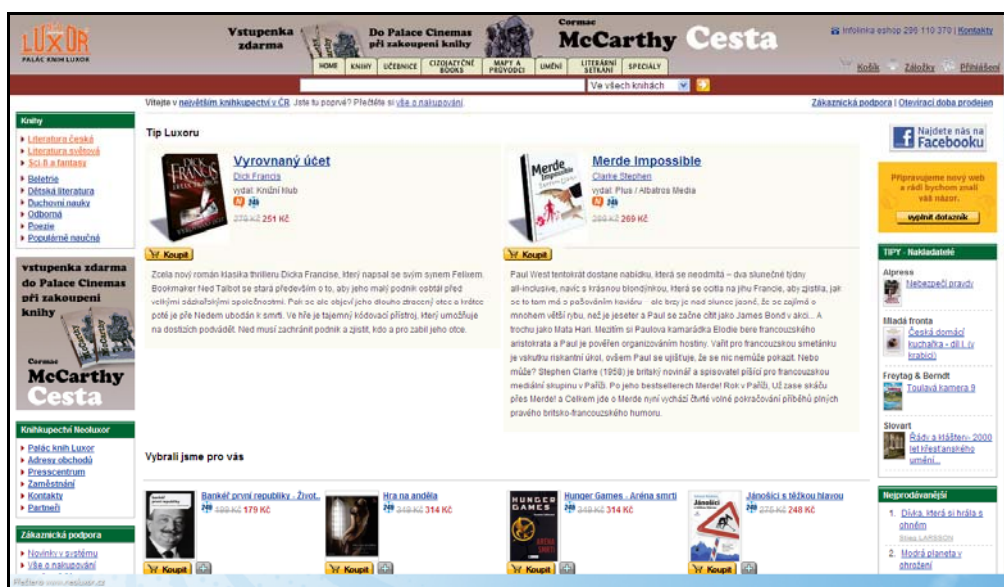
Registrovaní uživatelé mohou nově objednávat knihy přes své mobilní telefony a to pomocí aplikace pro iPhone nebo iPod touch, BlackBerry s dotykovým displejem nebo pro mobilní telefony se systémem Android. Pomocí internetového knihkupectví Amazon.com mohou uživatelé prodat své staré učebnice. Platit lze pouze kreditními kartami, přijímají všechny typy. Amazon.com dokonce nabízí svou vlastní kreditní kartu.

3.2.2 Neoluxor

Neoluxor.cz byl vybrán jako zástupce českých elektronických knihkupectví, protože v České republice patří mezi největší.

Obecně

Webové stránky Neoluxoru mají jednoduchý vzhled (viz. obr. č. 4), bílé pozadí a používají černé písmo, pro nadpisy písmo tmavě modré. Stránka je, stejně jako u Amazonu, rozdělena na záhlaví, zápatí a tři sloupce. Záhlaví i zápatí jsou neměnné, sloupece se při prohlédávání stránek mění. V záhlaví je odkaz na domovskou stránku a přihlášení, dále jsou zde kontakty, virtuální košík, vyhledávací lišta a rychlé odkazy na hlavní kategorie knih. V zápatí je opět vyhledávací lišta, odkaz na domovskou stránku, licenční podmínky, seznam kamenných prodejen, typy plateb a další. V levém sloupci jsou uvedeny kategorie knih, informace o knihkupectví Neoluxor, vše o zákaznické podpoře a přehled speciálů. V pravém sloupci jsou uvedeny tipy jednotlivých nakladatelů, nejprodávanější tituly a odkaz na Facebook nebo na Databazeknih.cz. V prostředním sloupci jsou tipy knihkupectví a seznam nejbližších akcí, které se konají v kamenné prodejně Neoluxoru.

Obr. č. 4 - Úvodní stránka internetového knihkupectví Neoluxor.cz [převzato 2010-04-23]

Webové stránky Neoluxor.cz nabízí pouze jednoduché vyhledávání. Zadané klíčové slovo lze hledat ve všech knihách, v knihách českých nebo cizojazyčných, v průvodcích, učebnicích a v průvodcích a mapách. Vyhledané tituly lze seřadit dle názvu, nakladatele, podle nejstaršího nebo nejnovějšího titulu. Tato možnost se však nenabídne vždycky. Chybí vyhledávání v názvech a autorech a interpunkční znaménka nejsou brána v potaz, což má někdy za následek vyhledání irelevantních titulů. Například po zadání klíčového slova „čáp“, jsou vyhledány tituly, kde název nebo autor obsahuje tento kořen slova. Takže jsou uživateli předloženy tituly od

Karla Čapka nebo Trumana Capoteho, ale také knihy s názvem čáp, čapka, captain a další. Titul je možné také vyhledat pomocí procházení jednotlivých kategorií. Lze si vybrat z kategorie česká nebo světová literatura, sci-fi a fantasy, beletrie, odborná literatura, poezie, populárně naučná nebo dětská literatura a duchovní knihy. Po výběru jedné z kategorií jsou nabídnuty podkategorie a filtry. Nabízené knihy si lze filtrovat podle názvu, autora, nakladatele (nabídnuty jsou pouze počáteční písmena) a ceny.

Po rozkliknutí vybraného titulu se objeví velmi stručné bibliografické údaje. Je zobrazena obálka knihy, název, autor a vydavatel (není uveden vždy), ISBN (10 i 13 místné), cena a anotace. U některých knih je zobrazeno i hodnocení uživatelů pomocí hvězdiček.

Prvky Library 2.0

Uživatelé mohou každý titul ohodnotit počtem hvězdiček na stupnici 1 až 5. Také mohou vybraný titul poslat e-mailem svému známému a tím jej upozornit na existenci knihy. Neoluxor.cz na nejprodávanější tituly upozorňuje na své úvodní stránce. Bohužel se zde nenachází žádný seznam nových titulů, popřípadě odkaz na novinky. Nové knihy jsou pouze označeny oranžovým písmenem N. Knihy, o které má uživatel zájem a které si chce prohlédnout později, může přesunout do tzv. záložky. Tato funkce umožňuje zobrazit tituly kdykoli, aniž by je uživatel musel znovu vyhledávat. Registrovanému uživateli se do jeho účtu ukládá historie vyhledávání, která se po odhlášení vymaže.

Kromě tištěných knih má Neoluxor.cz v nabídce DVD, CD-ROM, audioknihy, hudbu a film. V dubnu 2010 v kategorii hudba, film a DVD nebyl žádný titul. Náhled na obálku není k dispozici u všech titulů. Náhled na jiné stránky knihy nebo ukázka z audioknih chybí.

Třetí prvek zahrnuje komunikaci mezi uživateli a mezi uživatelem a institucí. Se zákazníky komunikuje prostřednictvím e-mailu a telefonu. Novinky na webových stránkách zasílá pomocí služby RSS. Registrovaní uživatelé mohou odebírat novinky e-mailem, a to 1x měsíčně. Knihkupectví Neoluxor má svůj profil na Facebooku. Momentálně zde probíhá soutěž, ve které každý den vyhrávají fanoušci knihu.

Čtvrtým prvkem je reakce internetového knihkupectví na změny a pokroky ve společnosti. Pokrok lze sledovat například ve způsobu placení za objednané tituly.

Zákazník může platit hotově při vyzvednutí zboží v kamenném obchodě, na dobírku, fakturou nebo platební kartou. V nedávné době (od poloviny roku 2008) umožnil Neoluxor.cz platit také pomocí systému PaySec, který zajišťuje rychlé a bezpečné nakupování na internetu. Chce-li zákazník titul, který není skladem nebo je příliš drahá, může využít službu Hlídací pes. Tato funkce hlídá knihu, kterou si zákazník označil, a prostřednictvím e-mailu dává vědět o všech změnách, které se zvoleného titulu týká (např. že kniha je opět skladem nebo že byla zlevněna).

3.2.3 Porovnání

Světové internetové knihkupectví Amazon.com a domácí internetové knihkupectví Neoluxor.cz mají hodně společných ale také rozdílných prvků. V tomto porovnání pomineme vzhled a rozložení stránek.

1) Obecně

Kvalitnější vyhledávání nabízí Amazon.com. Na jeho webových stránkách lze vyhledávat jednoduše, tzn. zadáním klíčového slova a vyznačením oblasti, ve které se má vyhledávat, ale také lze použít formulář k pokročilemu vyhledávání. Vyhledané dokumenty lze dále filtrovat dle různých kritérií (viz výše). Neoluxor.cz nabízí pouze vyhledávání jednoduché. Navíc výsledky vyhledávání nejsou vždy relevantní (viz kapitola 3.2.2.1) a nedají se filtrovat.

Kvalitnější akviziční údaje poskytuje americké internetové knihkupectví. U titulu jsou dostupné všechny hlavní bibliografické údaje (autor, název, počet stran, ISBN, nakladatel, jazyk) ale také další údaje, např. hmotnost knihy a její rozměry či klíčová slova. České internetové knihkupectví Neoluxor.cz nabízí pouze základní bibliografické údaje, a to autor, název, nakladatelství (není uvedeno vždy) a ISBN. Chybí počet stran, u cizojazyčných knih jazyk dokumentu. Obě elektronická knihkupectví mají u titulu náhled na obálku a anotaci knihy.

2) Prvky Library 2.0

* Zaměření se na uživatele

Mezi společné prvky patří hodnocení titulů pomocí pětihvězdičkové škály, upozornění na nejprodávanější tituly na úvodní stránce a ukládání prohlížených titulů do historie. Obě internetová nakladatelství doporučují svým uživatelům tituly ke zvláštním příležitostem jako je Den matek, Den otců nebo Sv. Valentýn. Za společný

prvek se dá považovat také posláni upozornění na vybraný titul jiným uživatelům. Rozdíl je jen ve způsobu upozornění. Zatímco prostřednictvím Neoluxor.cz lze poslat upozornění na e-mailovou adresu svému známému, uživatelé internetového knihkupectví Amazon.com mohou titul doporučit přímo na webových stránkách v diskuzi svého společenství.

Rozdílných prvků je více, protože Amazon.com na internetu působí o dvanáct let déle a kromě knih nabízí další sortiment (např. oblečení, vybavení do domu či na zahradu a autopříslušenství) a tudíž má s požadavky uživatelů větší zkušenosti. Poskytuje tak více služeb, např. přidat k titulu svůj názor, zapojit se do diskuze ostatních uživatelů, přidat svůj obrázek nebo tag, podle kterého lze titul vyhledat. Amazon také neustále navrhuje tituly, které jsou podobné vyhledanému titulu nebo které si kupují podobně zaměřeni uživatelé. Rozdíl je i v upozornění na novinky. Americký Amazon.com má seznam nových knih na samostatné webové stránce, kdežto český Neoluxor.cz své novinky označuje pouze písmenem N.

* Poskytuje multimediální zkušenost

Zde je asi největší rozdíl. Obě internetová knihkupectví nabízí samozřejmě knihy, dále DVD, CD, audioknihy a hudbu. Amazon.com však má ve svém sortimentu také e-dokumenty ve formátu PDF nebo HTML, knihy v Braillově písmu a elektronické knihy.

Náhled na obal knihy, popř. na obal CD a jiných, je u všech titulů na webových stránkách Amazon.com a téměř u všech na Neoluxor.cz. Na Amazon.com je u některých knih náhled na titulní stránku, obsah nebo na vybranou stránku z knihy. U některých audioknih, CD a MP3 titulů nabízí krátkou zvukovou ukázkou.

* Je sociálně bohatá

Ani jedno knihkupectví ke komunikaci se zákazníky nepoužívá ICQ, Skype nebo podobnou službu. Jejich uživatelé je mohou kontaktovat pomocí e-mailu nebo telefonu. Obě knihkupectví nabízejí zaslání novinek pomocí služby RSS a také upozornění e-mailem, že požadovaná kniha je na skladě (služba „Alert me“ a „Hlídací pes“). Neoluxor.cz je součástí sociální sítě Facebook, Amazon.com spravuje několik blogů, věnujících se knihám a jejich autorům, kde se mohou zapojit i uživatelé. Jedná se např. o blog The Writer's blog, Omnivoracious nebo Amazon Daily. Na webových stránkách Amazon.com mohou uživatelé být součástí

Společenství, které si sami zakládají a kde sdílí své názory na tituly s ostatními uživateli.

* Je společensky pokroková

Obě knihkupectví sledují trendy ve společnosti a přizpůsobují se jí. Příkladem může být možnost objednání dokumentu prostřednictvím svého mobilního telefonu nebo prodej elektronických knih (Kindle books), které nabízí Amazon.com. Neoluxor.cz v nedávné době umožnila svým zákazníkům platit pomocí systému PaySec a také službu Hlídací pes, který sleduje změny u vybraných titulů.

3.2.4 Závěr

Z porovnání vyplývá, že Amazon.com na svých webových stránkách používá více prvků Webu 2.0 (Library 2.0) než Neoluxor.cz. Ať už je to poskytování úplnějších bibliografických údajů nebo zobrazení obalu knihy, které je u všech titulů. Amazon.com se mnohem více soustředí na uživatele (možnost diskuzí mezi uživateli či slovní hodnocení titulů), poskytuje více multimediálních zkušeností (nabízení jiných typů dokumentů než jen tištěné knihy) a není jen součástí světové sociální sítě ale také tvůrcem svých blogů. Je to dáno hlavně zkušenostmi, které Amazon.com nasbíral během svého patnáctiletého působení na internetovém trhu.

Neoluxor.cz, který na internetu působí teprve pátým rokem, by se měl zlepšit hlavně v poskytování bibliografických údajů (chybí hlavně rok vydání a počet stran) a ve způsobu vyhledávání, kdy by byla možnost vyhledávat podle autora či nakladatele. Při zlepšování služeb by se mohla inspirovat u svého zahraničního konkurenta Amazon.com.

4 České knihovny a Library 2.0

Knihovny musí reagovat na změny, které se dějí v jejím okolí. Jen tak mohou dobře plnit své poslání – poskytovat uživatelům kvalitní služby. Takovou změnou je i rozšíření Internetu o tzv. online služby knihoven. Tyto služby významně a zásadním způsobem ovlivňují současnou činnost knihoven. V první fázi, která v České republice probíhala od konce 90. let 20. století do roku 2005, šlo o služby typu elektronického katalogu (Online public access catalog, OPAC), online rezervace knih, webové formuláře pro objednávku služby či všeobecné a aktuální informace o knihovně, které jsou vystaveny na webových stránkách knihovny. V této fázi byl uživatel pasivní, pouze přijímal nabízené služby. Současný uživatel se však chce aktivně podílet a dát zpětnou vazbu. Pomocí využívání prvků Webu 2.0 (v knihovnickém prostředí mluvíme o Library 2.0) je to možné. Prvky Library 2.0 umožňují knihovně a jejím uživatelům komunikovat, spolupracovat a ovlivňovat se navzájem více než dosud.

Knihovny v České republice průběžně pracují na rozšíření nabízených služeb na principu Webu 2.0. Nejvíce (podle průzkumu webových stránek vybraných knihoven) nabízejí svým uživatelům online ankety týkající se služeb knihovny nebo knih obecně, zasílání novinek pomocí kanálu RSS, komunikaci s uživateli prostřednictvím ICQ, možnost přidat komentář či hodnocení k titulu v katalogu a zapojení čtenářů do diskuzí. Stále více knihoven se stává účastníky sociálních sítí (např. Facebook). Knihovny také umísťují videa o poskytovaných službách na sdílené servery (např. YouTube).

4.1 Prvky Library 2.0

V této podkapitole budou popsány prvky Library 2.0 využité na webových stránkách knihoven v České republice. Zároveň budou položeny otázky, které pomohou při popisu webových stránek. Na otázky se bude odpovídat v následující podkapitole 4.2 Aplikace prvků Library 2.0 v českých knihovnách. K vytvoření otázek, bude využita definice Library 2.0 od J. Manesse. Odpovědi na otázky se budou hledat na webových stránkách vybraných knihoven. Téma práce je akvizice, proto budou otázky kladeny z pohledu akvizitéra.

Zde jsou ve stručnosti znovu uvedeny čtyři základní prvky, které by Knihovna 2.0 měla obsahovat [MANESS, 2006] a ke každému prvku je uvedeno několik otázek:

- * Soustředí se na uživatele - uživatelé se podílejí na vytváření obsahu a služeb, které vidí ve webové prezentaci knihovny, on-line katalogu atd.

Může uživatel navrhnout titul k zakoupení do knihovny?

Jsou na stránkách nějaké ankety, hlasování o titulech?

Seznamuje své uživatele s novinkami v knihovním fondu?

Vytváří knihovna statistiky (využívá bibliomining) a seznamuje uživatele s výsledky?

- * Poskytuje multimediální zkušenost - obrazové a zvukové složky se objevují jak ve sbírkách, tak ve službách L2.

Nabízí knihovna netradiční zdroje?

Informuje o nich na svých webových stránkách?

- * Je sociálně bohatá - uživatelé mohou komunikovat jeden s druhým nebo s knihovníky pomocí synchronních a asynchronních prvků.

Komunikuje se svými uživateli pomocí ICQ, Skype a podobných služeb?

Nabízí zasílání novinek např. pomocí RSS kanálů?

- * Je společensky pokroková - knihovna není jen služba veřejnosti, ale je založena také na pochopení změn ve společnosti. Usiluje se o průběžné změny v jejich službách, aby našla nové způsoby, jak umožnit společnosti, aby vyhledávali, nacházeli a využívali informace.

Využívá možnosti nákupu přes internetová knihkupectví?

Umožňuje uživatelům zaplatit např. prodloužení čtenářského průkazu elektronickým platebním systémem?

Je členem konsorcia na nákup informačních zdrojů?

Na následujících stránkách budou popsány některé pojmy, které se v otázkách vyskytly a které potřebují vysvětlení. Pokud je nutné, jako u návrhu zakoupení nového titulu či u spolupráce knihoven při nákupu dokumentů a informačních zdrojů, je pojem vysvětlen podrobněji.

4.1.1 Návrh na zakoupení publikace

Jedním z kroků jak se přiblížit k Library 2.0 je dát možnost uživatelům navrhnout publikace (knihy, časopisy, CD a další), které by knihovna měla nakoupit. Knihovna se touto cestou dozví, jaké dokumenty uživatelům chybí. Knihovna tak nakoupí publikace, které nezůstanou ležet na regálu, ale které budou využívány. Ušetřené peníze pak může využít jinak, např. na nákup nových počítačů, na přístup do placené databáze nebo na nákup dražších publikací (encyklopedie, edice). Uživatel může navrhnout publikaci třemi způsoby. Knihovny, které jsou zde uvedeny jako příklady používání jednotlivých způsobů návrhů na zakoupení publikace, jsou knihovnami krajskými nebo vědeckými (kromě Knihovny Petra Bezruče v Opavě, která je městskou a regionální knihovnou).

1. Prostřednictvím e-mailu

První způsob je zaslání návrhu prostřednictvím e-mailu. Uživatel na stránkách knihovny nalezne e-mailovou adresu na oddělení akvizice, kam svůj požadavek napíše. Požadované údaje nejsou specifikovány, je však nutné napsat základní bibliografické údaje (název a jméno autora). Návrh může podat zaregistrovaný i nezaregistrovaný uživatel. Tento způsob využívá např. Knihovna Petra Bezruče v Opavě (<http://www.okpb.cz/>), e-mail, na který se návrhy posílají, je uveden v sekci „Oddělení pro dospělé“.

2. Prostřednictvím katalogu knihovny

Druhý způsob, jak navrhnout knihovně titul k zakoupení je prostřednictvím katalogu. Návrh tak může podat pouze zaregistrovaný uživatel. Momentálně tuto možnost nabízí pouze automatizovaný knihovnický systém Aleph. V katalogu je odkaz hned na úvodní stránce. Tento způsob využívá např. Vědecké knihovna v Olomouci (<http://www.vkol.cz/cs/>), odkaz je v sekci „Katalog – Chybí Vám kniha?“, který uživatele přesměruje do katalogu. Další knihovnou je Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (<http://www.svkos.cz/>) a Moravská zemská knihovna v Brně (<http://www.mzk.cz/>), která nabízí formulář v online katalogu i na svých stránkách.

3. Prostřednictvím formuláře

Třetím způsobem je vyplnění formuláře na webových stránkách knihoven. Tento způsob je nejpoužívanější. Knihovna má na svých stránkách formulář, kde uživatelé vyplní předepsané bibliografické údaje a svoji e-mailovou adresu. Počet a typy údajů

se u jednotlivých knihoven liší. Vždy se ale uvádí název a jméno autora. Žádostem bez zpáteční e-mailové adresy se většina knihoven nevěnuje.

Jednoduchý formulář je například na webových stránkách Krajské knihovny Karlovy Vary (<http://www.knihovna.kvary.cz/>), odkaz „Navrhněte zakoupit“ je umístěn na úvodní stránce. Je zde formulář s jedním polem, kde uživatel napíše co nejvíce identifikačních údajů o požadovaném titulu. Další jednoduchý formulář se nachází ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje (viz. obr. č. 5, <http://www.svkpl.cz/>). Odkaz se nachází v sekci „Čtěte také - Vaše tipy na doplnění knihovního fondu SVK PK“ a ve formuláři se vyplní pouze autor a název.

Obr. č. 5 – Jednoduchý formulář Vaše tipy na doplnění knihovního fondu SVK PK na webových stránkách Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje [převzato 2010-06-29].

Ve složitějším formuláři je požadováno více údajů, které jsou specifikovány. Čím více údajů je vyplněno, tím lépe se bude knihovníkům – akvizitérům požadovaný titul hledat. Nejčastěji se požaduje vyplnit jméno autora, název, ISBN (u časopisu ISSN) a nakladatele. V některých formulářích se dá dále vyplnit místo a rok vydání, pramen, odkud byly informace převzaty nebo poznámku, důvod, proč by měl být daný titul zakoupen.

Knihovny většinou nabízejí jeden formulář pro všechny typy dokumentů (nerozlišují, zda se jedná o knihu nebo časopis). Příkladem může být formulář „Návrhy na dokoupení titulů“, který je vystaven na webových stránkách Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (viz. obr. č. 6, <http://www.svkhk.cz/>) v sekci „Služby čtenářům – Poskytované služby“.

The image shows a web browser window displaying the website of Severočeská vědecká knihovna. The page title is 'Tipy na nákup dokumentu do fondu'. The website has a navigation menu with 'SLUŽBY' selected. On the left, there is a sidebar menu with various service categories. The main content area contains three forms: 'Tipy na nákup dokumentu do fondu', 'Tip na zakoupení časopisu:', and 'Tip na zakoupení hudebniny nebo zvukového nosiče:'. Each form has fields for author, title, publisher, year, ISBN, source, and email, along with an 'Odeslat' button.

Obr. č. 7 - Formulář Tipy na nákup dokumentu do fondu na webové stránce Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem [převzato 2010-06-29].

Některé knihovny, jako Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové nebo Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, mají formulář umístěn v sekci „Služby - Služby čtenářům“. Další knihovny, např. Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodu (<http://www.kkvysociny.cz/>), mají formulář v sekci „Katalog - Katalogy a databáze“.

Naopak Krajská vědecká knihovna Liberec má odkaz na „Tipy k nákupu“ na úvodní stránce, stejně jako „Navrhňte nakoupit“ na stránkách Krajské knihovny Karlovy Vary.

Shrnutí porovnání

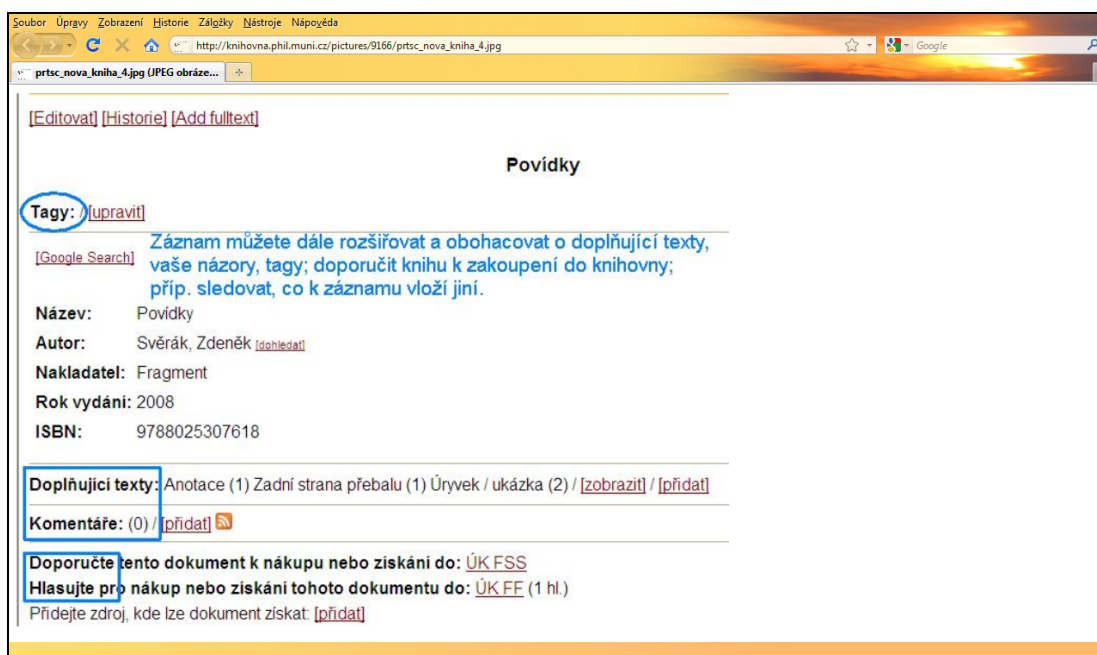
Jednotlivé způsoby mají své klady i zápory. Výhodou u navrhování titulu prostřednictvím katalogu je právě propojení s katalogem. Uživatel totiž nejdříve vyhledává v katalogu, aby zjistil, zda je požadovaný titul v knihovně. V případě, že není, pomocí odkazu, který je v katalogu, podá návrh na jeho koupi. Nemusí tak prohledávat stránky knihoven a hledat formulář. Nevýhodou je, že návrh může podat pouze registrovaný uživatel a ne uživatel potenciální.

Nevýhodou posílání návrhu prostřednictvím e-mailu je nespecifikování požadovaných údajů. Uživatel tak může zadat neúplné nebo nepřesné informace a akvizitér nemusí příslušný titul najít.

Používání formulářů je nejběžnější formou. Výhodou je jednoduché vyplnění požadovaných údajů do předdefinovaného formuláře a možnost, že návrh může podat i nezaregistrovaný uživatel. Tím je zajištěno, že akviziční pracovník dostane všechny potřebné údaje. Záporům je nepropojení s katalogem a umístění odkazů na formuláře, které musí uživatel hledat.

Správným krokem by bylo propojení formuláře s katalogem. Potom by byly vyplněny všechny potřebné údaje, uživatel by nemusel hledat formulář na webových stránkách, ale měl jej ihned k dispozici a návrh by mohl podat také potencionální uživatel, který se chce po nákupu příslušného titulu do knihovny zaregistrovat.

Tak tomu je například v elektronickém katalogu Beth. Beth je společný katalog knihoven filosofické fakulty (FF), fakulty sociálních studií (FSS), pedagogické (PF) a ekonomicko-správní fakulty (ESF) Masarykovy univerzity v Brně. Beth kromě vyhledávání titulů umožňuje registrovaným uživatelům doporučit knihu k zakoupení, psát komentáře, poznámky, doplňovat anotace nebo vkládat nové záznamy knih. Přímou v katalogu je odkaz „Přidat...“, kde je odkaz na formulář pro nový záznam knihy či webové stránky. Po vyplnění a odeslání formuláře se objeví právě vytvořený záznam s poznámkou, zda chcete tento titul doporučit k nákupu do knihovny FF nebo FSS (viz. obr. č. 8).

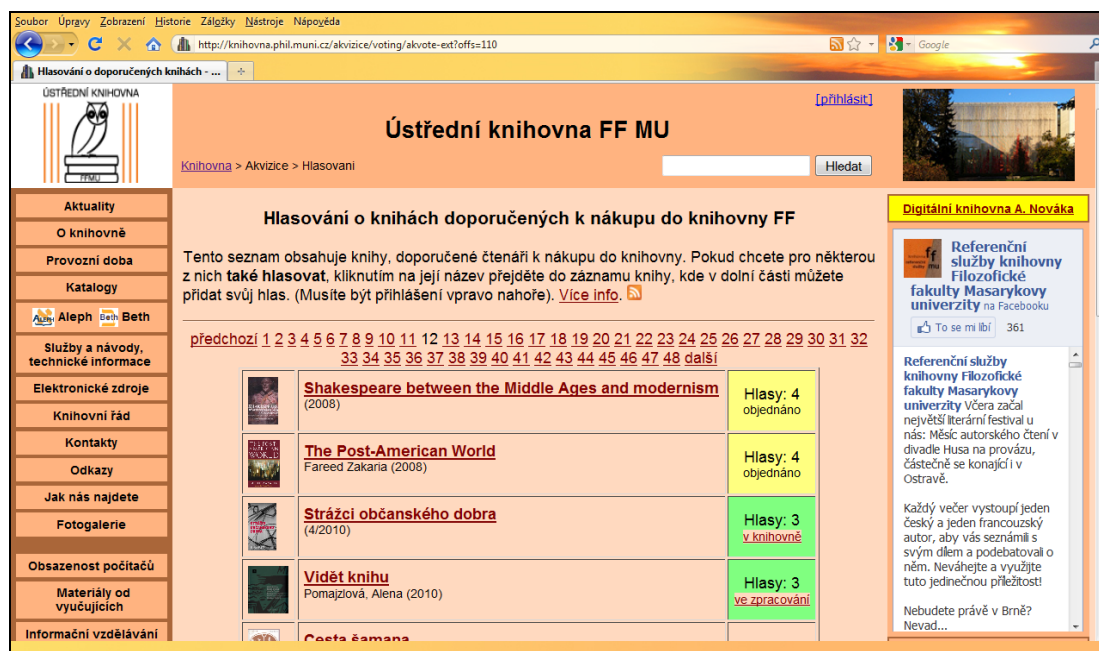
Obr. č. 8 - Nově vytvořený záznam návrhu k zakoupení publikace v rozšířeném katalogu Beth [převzato 2010-07-02]

Rozhodnutí o koupi titulu

Zda bude navrhovaný titul zakoupen, rozhoduje akviziční pracovník. Ten musí vzít v úvahu profil fondu, aby zůstala zachována jeho univerzálnost (např. u městských knihoven) nebo specializace (např. u odborných knihoven), a finanční možnosti knihovny. Také rozhoduje, zda v knihovně je požadovaný titul a v jakém vydání (opravdu se potřebuje novější vydání?, je ve vydání nějaký rozdíl?).

K rozhodnutí, zda navržený titul koupit, mohou přispět také uživatelé pomocí hlasování. Hlasovat o jednotlivých titulech mohou například registrovaní uživatelé v již zmíněném elektronickém katalogu Beth. Hlasovat mohou přímo v katalogu u jednotlivých záznamů navrhovaných titulů pomocí odkazu „Hlasujte pro nákup nebo získání tohoto dokumentu do:“. Průběh a výsledky hlasování o titulech, které jsou navrženy ke koupi do knihovny Filozofické fakulty, jsou vystaveny na stránkách Ústřední knihovny FF (<http://knihovna.phil.muni.cz/>). K přehlednému seznamu knih se uživatel dostane přes elektronický katalog Beth, kde je na úvodní stránce odkaz „Doporučování knih k nákupu do knihovny“. V tabulce je zaznamenán počet hlasů, popřípadě zda je titul objednaný, ve zpracování nebo již v knihovně připraven k vypůjčení (viz. obr. č. 9)

Ústřední knihovna FF MU

Hlasování o knihách doporučených k nákupu do knihovny FF

Tento seznam obsahuje knihy, doporučené čtenáři k nákupu do knihovny. Pokud chcete pro některou z nich **také hlasovat**, kliknutím na její název přejděte do záznamu knihy, kde v dolní části můžete přidat svůj hlas. (Musíte být přihlášení vpravo nahoře). [Více info](#).

předchozí 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 další

	Shakespeare between the Middle Ages and modernism (2008)	Hlasy: 4 objednáno
	The Post-American World Fareed Zakaria (2008)	Hlasy: 4 objednáno
	Strážci občanského dobra (4/2010)	Hlasy: 3 v knihovně
	Vidět knihu Pomajzlová, Alena (2010)	Hlasy: 3 ve zpracování
	Co sta čamara	

Digitální knihovna A. Nováka

Referenční služby knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity včera začal největší literární festival u nás: Měsíc autorského čtení v divadle Husa na provázu, částečně se konající i v Ostravě.

Každý večer vystoupí jeden český a jeden francouzský autor, aby vás seznámil s svým dílem a podebatoval o něm. Neváhejte a využijte tuto jedinečnou příležitost!

Nebudete právě v Brně? Nevad...

Obr. č. 9 - Seznam navržených titulů ke koupi do knihovny FF Masarykovy univerzity a stav hlasování [převzato 2010-07-02].

4.1.2 Dolování dat – Bibliomining

Jednou z možností, jak od uživatelů získat zpětnou vazbu, je dolování dat v knihovnách, tzv. bibliomining. Bibliomining je poměrně nový termín, který v roce 2002 na svých webových stránkách popsal Scott Nicholson. Je to vlastně data mining (dolování dat) aplikovaný v knihovnách. Jeho definice zní: „*Bibliomining je kombinace dolování dat, bibliometrie, statistiky a nástrojů pro podávání zpráv určených pro získání schématu porozumění optimálního fungování knihoven a jejich služeb*“ [NICHOLSON].

Jinými slovy pomocí bibliominingu jsou získávány důležité informace z databáze (v tomto případě z knihovního systému), které knihovny shromažďují. Jsou to informace (data) o knihovním fondu, výpůjčkách, rezervacích, vyhledávání v katalogu, údaje o čtenářích a další. Pomocí získaných dat může knihovna reagovat na potřeby čtenářů a tím zlepšit poskytované služby. Je vhodné opakovat dolování dat v pravidelných intervalech a jednotlivé statistiky porovnávat. Opakovaný bibliomining ukáže, zda dochází ke stagnaci, zlepšení či naopak zhoršení.

V procesu akvizice se bibliomining také využívá. Lze například zjistit, o které knihy je největší zájem (podle analýzy zadaných dotazů a klíčových slov) a tím ověřit, zda jsou požadavky uživatelů ve shodě s akviziční politikou dané knihovny. V případě nesouladu je nutné akviziční politiku změnit.

Knihovní systém Aleph500 obsahuje modul Centrum datových sestav (Aleph Reporting Center, dále ARC), pomocí něhož lze bibliomining provádět. ARC je „webové rozhraní pro definování dotazů, tvorbu sestav a statistik nad daty uloženými v systému Aleph. Umožňuje vytvářet statistiky a sestavy, které mohou pomoci zlepšit běžné pracovní postupy a procesy v knihovně“ [Aleph].

4.1.3 Nákup netradičních zdrojů dokumentů

V dnešní době by již mělo být samozřejmostí, že knihovny uživatelům kromě tradičních zdrojů dokumentů nabízí i zdroje netradiční. Mezi tradiční zdroje patří knihy, periodika, mapy, hudebniny, zvukové a obrazové záznamy, patenty, normy a šedá literatura. Netradičními zdroji bývají označovány elektronické dokumenty, které jsou dostupné např. na CD-ROMu nebo online (elektronické databáze, elektronické knihy).

4.1.4 Spolupráce knihoven při nákupu dokumentů

V dnešní době je nutné zajistit uživatelům co nejvíce kvalitních informací online. Uživatelé mají o online služby velký zájem. Aby knihovny mohly poskytovat kvalitní online služby, musí najít způsob, jak elektronické informační zdroje pro výzkum a vzdělání zajistit. Proto do akviziční problematiky výrazně zasáhla problematika nákupu nákladných a vysoce významných zdrojů.

Konsorcia na nákup elektronických informačních zdrojů

S cílem zabezpečit informační infrastrukturu pro výzkum a vzdělání vznikají v České republice již od konce 90. let 20. století specifická sdružení – konsorcia. Tato konsorcia mají vyšší váhu při jednání s producenty databází a umožňují tak efektivní vynaložení finančních prostředků (programy jsou financované z účelových dotací MŠMT ČR). Pojetí konsorcia v českém prostředí charakterizuje V. Karen [1999] takto: „knihovny se sdružují s cílem zlepšit svou informační infrastrukturu, sdílet zdroje, a tak společně řídit a snižovat náklady na informace a jejich provoz“.

Co znamená termín konsorcium? Konsorcium knihoven je „neformální sdružení dvou nebo více knihoven vzniklé za účelem dosáhnout společně dohodnutého cíle (např. zlepšit podmínky zpřístupnění elektronických informačních zdrojů). Může působit v rámci určitého typu knihoven (např. vědeckých, univerzitních či lékařských knihoven) nebo lokálně, v rámci regionu, jednoho státu či více států. Podle způsobu řízení lze rozlišit konsorcia centralizovaná a decentralizovaná, z právního hlediska konsorcia "de jure" (s právní subjektivitou) a konsorcia "de facto" (bez právní subjektivity), podle vzniku konsorcia vycházející z existující sítě knihoven a konsorcia vytvořená speciálně pro účely rozvoje určitého projektu. Jednotlivá konsorcia se liší organizací a složením podle typu členských knihoven, ve způsobu financování apod.“ [ŽIŽKOVÁ, 2005].

Nejčastěji se knihovny do konsorcií sdružují za účelem společného nákupu a provozování elektronických informačních zdrojů, ať už to jsou elektronické časopisy nebo databáze. Jiné konsorcia mohou vzniknout za účelem podpory informační gramotnosti, distančního vzdělání nebo sdílené katalogizace (do těchto konsorcií se sdružují hlavně vysokoškolské a vědecké knihovny). Výhodou konsorcií jsou skupinové slevy, které producenti elektronických informačních zdrojů

poskytují, například za vstup do databází nebo sloučením tištěných předplatných v rámci konsorcia [ŽIŽKOVÁ, 2005].

Typy konsorcií podle Žižkové:

- * dle zakladatele:
  - konsorcia založená knihovnami
  - založená poskytovatelem informačních zdrojů (např. Springer, Web of Knowledge)
- * dle rozsahu působnosti konsorcií
  - národní - konsorcium vede národní knihovna
  - lokální - konsorcium vede např. krajská knihovna
- * dle právní subjektivity:
  - „de jure“ - konsorcium s právní subjektivitou
  - „de facto“ - konsorcium bez právní subjektivity, kterých je ve světě většina

Konsorcia mají několik základních funkcí, mezi které patří například sdílení zdrojů (nejen dokumenty, ale také finance, projekty či lidské zdroje), tvorba a údržba souborného katalogu, koordinované budování knihovních fondů, kolektivní licencování elektronických zdrojů a další [NOVOTNÁ, 2005].

Koordinované budování knihovních fondů

Definice zní: *koordinovaná akvizice je „způsob akvizice dokumentů spočívající v systematické a koordinované spolupráci dvou nebo více knihoven s podobným profilem, které má za účel zefektivnění akviziční činnosti. Za formu kooperativní akvizice lze považovat také centralizované doplňování knihovních fondů (např. v případě knihovny a jejích poboček)“* [VODIČKOVÁ, CEJPEK, 1965].

Knihovny nemohou vlastnit všechny publikace, které by si jejich uživatelé chtěli vypůjčit či do nich nahlédnout. Proto se knihovny v rámci konsorcií uchylují ke koordinovanému budování knihovních fondů, tedy ke sdílené akvizici. Princip koordinované akvizice je ten, že „jednotlivé knihovny budou systematicky budovat knihovní fondy pouze v určitých částech vědního oboru, v některých oblastech

naopak přestanou fondy doplňovat úplně a v jiných je zredukují“ [NOVOTNÁ, 2005]. Dochází tak ke snížení duplicitních titulů.

Koordinovaná akvizice může být aktivní, kdy je založena na základě dohod a definované strategie akvizice a pasivní, kdy knihovny sledují fond dalších knihoven. Koordinovaná akvizice se netýká jen nákupu tištěných dokumentů ale také nákupu velkých databází a e-knih [MATUSZKOVÁ, 2007].

Koordinované budování knihovních fondů by mohlo využít prvky Library 2.0 například tak, že zúčastněné knihovny budou do společného katalogu vkládat návrhy na zakoupení knih a společně hodnotit (např. pětihvězdičkovou škálou), zda titul zakoupit.

4.2 Aplikace prvků Library 2.0 v českých knihovnách

Následující podkapitola se bude věnovat aplikací prvků Library 2.0 na webových stránkách vybraných knihoven. Prvky budou popsány na pěti českých knihovnách. Mezi knihovnamí bude zastoupena knihovna vysokoškolská, odborná (vědecká), městská, národní a krajská. Nejdříve bude ve stručnosti představena knihovna, poté budou zmíněny některé používané prvky L2 (celkově) a nakonec budou zodpovězeny výše uvedené otázky, tzn., že budou popsány prvky L2 zaměřené na akvizici. Všechny informace jsou čerpány v průběhu července 2010 z webových stránek knihoven.

4.2.1 Knihovny Masarykovy univerzity (<http://library.muni.cz/>)

Obecně

Masarykova univerzita (MU) v Brně nemá ústřední knihovnu. Každá fakulta má svoji knihovnu (ústřední fakultní knihovnu) a dílčí a oborové knihovny na jednotlivých katedrách a ústavech. V roce 2007 vznikla Knihovna univerzitního kampusu, která zahrnuje knihovnu lékařské fakulty, fakulty sportovních studií a částečně i knihovnu přírodovědecké fakulty. Ústřední fakultní knihovny zajišťují základní knihovnicko-informační funkce. Je zde také knihovna Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, tzn. pro studenty Masarykovy univerzity se zrakovým, sluchovým a pohybovým handicapem. Všechny tyto knihovny tvoří Systém knihoven MU, který se řídí společným Knihovním řádem Masarykovy univerzity. V knihovnách je přes 1,6 miliónů dokumentů a přes 10 000 časopiseckých titulů.

Knihovny MU po odborné stránce zastřešuje Knihovnicko-informační centrum (KIC MU), které je při Ústavu výpočetní techniky. KIC MU koordinuje a rozvíjí knihovnicko-informační služby, zastupuje MU v národních a nadnárodních sdruženích a buduje virtuální knihovny Masarykovy univerzity.

Uživatelé vyhledávají v souborném katalogu knihovnického systému Aleph500. Registrovaní uživatelé mohou prostřednictvím katalogu Aleph500 provádět rezervace, prodlužovat vypůjčené dokumenty či nechat si zasílat novinky prostřednictvím kanálu RSS.

Knihovny MU nabízejí elektronické informační zdroje (EIZ) typu databází, digitálních knihoven, elektronických knih a e-časopisů. Jsou to většinou komerční informační zdroje, tzn. zdroje licencované. Všechny EIZ, do kterých má Masarykova univerzita přístup, jsou uvedeny na Portále EIZ MU, který je dostupný na <http://library.muni.cz/ezdroje/>.

Knihovny Masarykovy univerzity doplňují svůj knihovní fond také prostřednictvím výměny publikací, a to jak výměnou domácí (mezi knihovny sídlícími na území jednoho státu) tak mezinárodní (mezi knihovny různých států). Knihovny MU na výměnu nabízí vědecké časopisy, monografie a další publikace kateder, které vydávají fakulty MU.

Prvky Knihovny 2.0

Jelikož Masarykova univerzita v Brně nemá ústřední knihovnu, pro zkoumání používání prvků Library 2.0 poslouží Ústřední knihovna Filozofické fakulty (ÚK FF MU, <http://www.phil.muni.cz/knihovna>).

Na stránkách knihovny je sekce „Poprvé v knihovně“, kde jsou základní informace pro nové uživatele. Informace je možné vytisknout, stejně jako návod jak si objednat knihu ze skladu či jak si půjčit knihu na SelfChecku.

Knihovna nabízí informační vzdělávání, jehož cílem je seznámit studenty FF MU s nabízenými elektronickými zdroji i souborným katalogem univerzity a naučit je v nich vyhledávat. Kurzy jsou zaměřeny buď na EIZ obecně nebo na konkrétní informační zdroj. Od roku 2009 mohou studenti navštěvovat také lekce zaměřené na práci s Wordem, PowerPointem a e-learningovým systémem FF MU – ELFem, což je systém používaný vyučujícími při výuce.

V rozšířeném katalogu Beth mohou registrovaní uživatelé přidávat recenze, anotaci, komentář, obsah či hodnocení.

Soustředění se na uživatele je první prvek Library 2.0. Knihovna FF MU umožňuje registrovaným uživatelům navrhnout titul ke koupi a to prostřednictvím formuláře, který je v rozšířeném katalogu Beth. Další možností je vyplnit formulář na Citace.com, přenesení údajů přes Bookmarklet² nebo přes Ohlášené knihy, kde kliknutím na vybraný název uživatel přejde do rozšířeného katalogu Beth. Do katalogu Beth se uživatel dostane i při použití formuláře Citace.com i při použití Bookmarkletu. Vždy musí návrh stvrdit kliknutím na odkaz „Doporučte tento dokument k nákupu“. Navrhnout publikaci ke koupi může pouze registrovaný uživatel. Seznam ohlášených knih je vyvěšen na adrese <http://knihovna.phil.muni.cz/ohlasene-knihy>.

Ústřední knihovna nabízí uživatelům o navržených titulech hlasovat. Rozhodující slovo při koupi má však akvizitér. Hlasování pouze ukáže, jak je navrhovaný titul žádaný. Toto hlasování již bylo zmíněno na str. 53 této diplomové práce.

Momentálně na stránkách knihovny neprobíhá žádná anketa. V roce 2007, po pětiletém působení nové knihovny, byla uspořádána anketa, která se týkala služeb Ústřední knihovny FF. Výsledky ankety, položené dotazy a připomínky uživatelů jsou stále dostupné v sekci „O knihovně“.

Seznam nových přírůstků je umístěn v katalogu Aleph, kde si uživatel může vybrat fakultní knihovnu, ze které chce novinky zobrazit. Informace o novinkách ve fondu lze také získat prostřednictvím kanálu RSS.

Knihovna své roční statistiky veřejně nevystavuje, ale některé informace se objevují ve výročních zprávách Masarykovy univerzity. Jedná se především o informace o knihovním fondu MU (počet knihovních jednotek, časopisů, přírůstek a úbytek), o knihovnách MU (počet knihoven, počet míst ve studovnách, finance na nákup fondu, otevírací doba) a knihovních službách (počet registrovaných uživatelů, počet absenčních výpůjček, MVS, MMVS, počet zpracovaných rešerší a uskutečněných vzdělávacích akcí). Metodu bibliominingu knihovna nevyužívá.

---

² „Bookmarklets jsou jednoduché krátké programky v JavaScriptu, které jsou uloženy v záložkách prohlížeče a po kliknutí pracují se zobrazenou stránkou. Bookmarklets vloží do katalogu Beth záznam knihy, jejíž ISBN označíte myší na právě zobrazené stránce.“ Návod na použití Bookmarklets dostupný na <http://knihovna.phil.muni.cz/katalog/wiki/docs/bookmarklets>.

Druhým prvkem je poskytování multimediální zkušenosti uživatelům. Knihovna mimo klasických tištěných knih a časopisů má ve svém fondu také mapy, zvukové (CD, MP3) a obrazové dokumenty (obrazové slovníky či encyklopedie). Podle katalogu Aleph jsou zde také dokumenty smíšené a počítačové soubory. Knihovna také naskenovala nejžádanější knihy, které jsou prezenční nebo dlouhodobě nedostupné. Tyto elektronické dokumenty, které jsou ve formátu PDF, jsou dostupné pouze na vyhrazeném počítači v knihovně. Nazývají se e-prezenčky, jsou vyhledatelné v katalogu Beth a mají logo . Uživatel může knihovně navrhnout, který titul by se mohl naskenovat. Xerokopie si student může objednat prostřednictvím služby Copy on demand, která je dostupná z rozšířeného katalogu Beth.

Nabídka elektronických informačních zdrojů je ve vysokoškolských knihovnách samozřejmostí, knihovny Masarykovy univerzity nejsou výjimkou. Na Portále EIZ (<http://library.muni.cz/ezdroje/>) je seznam licencovaných (i volně dostupných) EIZ, který obsahuje podrobnější popis jednotlivých databází a přímý odkaz, přes který se uživatel do databáze připojí. Je zde i odkaz na Portál elektronických časopisů MU. Na stránkách knihovny FF i na Portále je také seznam a informace o databázích se zkušebními přístupy.

Knihovna také vlastní asi 500 starých tisků vydaných v letech 1500-1800. Svým uživatelům je nabízí ve zdigitalizované podobě na CD-ROMu nebo prostřednictvím internetu. Digitalizované tisky se nachází v Digitální knihovně Ústřední knihovny FF MU, která je dostupná na webové adrese <http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks>. V online podobě je zatím 12 titulů.

Dále knihovna FF MU převedla knihovnu Arna Nováka (1880-1939) do digitální podoby a tím usnadnila přístup k jeho rozsáhlému dílu. Profesor Arne Novák byl mimo jiné literární vědec, historik, děkan FF MU a rektor Masarykovy univerzity. V červenci 2010 je zdigitalizováno na 50 monografií Arne Nováka a na 40 úvodů a doslovů k dílům jiných autorů. Digitální knihovna je dostupná na webové adrese <http://knihovna.phil.muni.cz/arne-novak>.

Ústřední knihovna FF MU je sociálně bohatá. Referenční knihovníci provozují službu „Ptejte se knihovny“ buďto osobně (ve všední dny od 9 do 16 hodin), prostřednictvím e-mailu nebo ICQ. Uživatelé se mohou ptát na knihovnu a její

provoz, poskytované služby, elektronické informační zdroje či požádat o pomoc při vyhledávání titulu k určitému tématu (nejedná se o rešerše).

Knihovna nabízí posílání zpráv o aktualitách v knihovně, o novinkách v katalogu, nebo o nově doporučených titulech k zakoupení pomocí kanálu RSS. Novinky lze také odebírat prostřednictvím e-mailu.

Knihovna se přizpůsobuje změnám a využívá nové možnosti. Knihovna nakupuje nové tituly v knihkupectví, antikvariátech, od vydavatelských institucí (muzea, úřady, nadace aj.), u dodavatelů a také v internetových knihkupectví. Zahraniční tituly, kromě nákupu u dovozců, objednávají přímo v zahraničí. Významnou součástí akvizice jsou také dary a výměna publikací.

Masarykova univerzita má Systém úhrad pohledávek za osobami (SUPO), pomocí něhož student platí např. ubytování na kolejích i poplatky v knihovnách. V knihovně tedy za poskytované reprografické služby nevybírají hotovost. Hotově mohou platit pouze externí uživatelé.

Knihovny Masarykovy univerzity, tudíž i knihovna filozofické fakulty, jsou zapojeny do „série konsorciálních projektů z programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) – Informační zdroje pro výzkum (INFOZ). Více informací o programu INFOZ na <http://www.msmt-vyzkum.cz/cz/infoz/>. Cílem projektů je podpora nákupu klíčových EIZ pro výzkum na Masarykově univerzitě v letech 2010-2012. Knihovny MU takto získaly například přístup do informačního zdroje Web of Knowledge, ProQuest Central, do databází z oboru medicíny a humanitních společenských věd.“ [Masarykova univerzita]

4.2.2 Městská knihovna v Praze (www.mlp.cz)

Obecně

„Městská knihovna v Praze (dále MKP) je veřejná univerzální knihovna. Jejím posláním je získávat, zpracovávat, uchovávat a poskytovat informace, literaturu a další kulturní hodnoty“ [Městská knihovna v Praze].

MKP je zároveň knihovnou krajskou s regionálními funkcemi. Knihovna je složena z ústřední knihovny, která sídlí na Mariánském náměstí v Praze, ze 42 poboček a ze tří pojízdných knihoven (bibliobusů). Zvláštností je, že knihovna používá vlastní automatizovaný knihovní systém Koniáš.

Je členem mezinárodních organizací, např. Mezinárodní federace knihovnických asociací (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA) nebo Mezinárodní Asociace hudebních knihoven (International Association of Music Libraries Archives and Documentation Centres, IAML)

Prvky Knihovny 2.0

Využívá prvky Library 2.0 v online katalogu. Jedná se o možnost hodnocení titulu, možnost vyhledávání titulů pomocí klíčových slov, které se nacházejí u popisu jednotlivých dokumentů. Knihovna vytvořila vlastní sociální síť nazvanou Knihovna4u. Je to web pro mladé, kde mohou komunikovat o zajímavých knihách, hudbě i o kultuře. Také má svůj profil na sociální síti Facebook. V katalogu může uživatel ohodnotit vybraný titul a přidat komentář.

Městská knihovna v Praze se na své uživatele zaměřuje. Umožňuje uživateli navrhnout titul ke koupi prostřednictvím e-mailu. E-mail, na který lze návrh poslat se skrývá v sekci „O nás“ pod odkazem kontakty. V současné době na jejích webových stránkách neprobíhá žádná anketa.

V sekci „Aktuality“ je také odkaz na Novinky ve fondu, které se aktualizují každý měsíc. Je zde přehledná tabulka informující o počtu titulů v různých kategoriích za posledních pět měsíců. Počet titulů zároveň slouží jako odkaz na podrobný seznam nových titulů. Knihovna rozdělila nové přírůstky do 24 kategorií, namátkou to je cizojazyčná beletrie, encyklopedie, beletrie, sport, filmy (DVD, Blue-ray) nebo hudba (hudebniny, knihy o hudbě). Ne všechny kategorie mají přírůstek každý měsíc.

Na svých webových stránkách má vystaveny výroční zprávy od roku 2002, poslední je z roku 2008. Na dotaz, zda knihovna využívá bibliomining odpověděl Ladislav Lukavský z oddělení akvizice MKP: „pokud bych se držel definice bibliominingu, tak bych řekl, že nepoužíváme. Ale samozřejmě při výběru vycházíme z naší knižní databáze, zjišťujeme, zda konkrétní titul už nemáme např. v jiném vydání, případně jaký je o něj mezi uživateli zájem, zda na něco nenavazuje, popřípadě jestli máme na určité téma i jiné tituly, v jakém množství a jak se půjčují atd. Takže jistá forma bibliominingu by to mohla být.“

Kromě knih a časopisů knihovna nabízí mapy, zvukové materiály (LP, CD, MC), filmy na DVD, elektronické dokumenty na CD-ROMu, hudebniny a grafické

reprodukce. Dále zpřístupňuje elektronické informační zdroje (online databáze), například ProQuest Central, COTOJE, EBSCO, Českou tiskovou kancelář (ČTK), Anopress, Manuscriptorium nebo Music online, kde si registrovaní uživatelé mohou poslechnout přes 216 tisíc nahrávek.

MKP uživatelům nabízí také zdigitalizované tituly ze svého fondu na webové adrese http://www.mlp.cz/knihovna_on-line.htm. E-knihovna nyní obsahuje díla Karla Čapka, Boženy Němcové, knihy o Sherlocku Holmesovi a o Praze (tzv. pragensia), vybrané pohádky (Broučci, Chytrá horákyně, O Popelce a další) a dílo Karla Jaromíra Erbena Máj. Tyto elektronické dokumenty jsou dostupné v několika formátech, např. ve formátu PDF, txt, html či rtf. Díla lze stáhnout také do mobilního telefonu a to ve formátu pdb, prc a epub.

Na webových stránkách knihovny se nachází v sekci „Profily“ také fotogalerie. Jsou zde fotografie z různých akcí, které knihovna pořádala, a to od roku 2001.

Třetí prvek zahrnuje komunikaci knihovny s uživatelem. Knihovna s nimi komunikuje prostřednictvím e-mailu nebo telefonu. Dotaz, připomínka či podnět může být knihovně poslán také prostřednictvím kontaktního formuláře, který je dostupný pod odkazem „Ptejte se nás“. Nabízí možnost zasílání informací o službách a aktuálním dění v knihovně prostřednictvím kanálu RSS.

Knihovna je společensky pokroková. Z odpovědi Ladislava Lukavského vyplývá, že akviziční oddělení služby internetových knihkupectví využívá minimálně. Prostřednictvím elektronických knihkupectví nakupují v případě, že daný titul není dostupný přes distributory nebo jinou obvyklou cestou (nakladatelství, povinný výtisk, dodavatel). Internetový obchod také musí nabídkou slevu a mít možnost osobního odběru. Přes internetová knihkupectví se nakoupí necelé 1% nových titulů.

Od roku 2007 si uživatel knihovny může na své čtenářské konto složit peněžitou zálohu, z které se mu budou odečítat dluhy (zpozděné, poplatky za rezervace,...). Uživatel tak nemusí při každé platbě chodit do pokladny. Zálohu může uživatel složit v hotovosti na pobočce nebo bezhotovostním převodem na bankovní účet.

Městská knihovna je členem tří konsorcií, která jsou dotované programem INFOZ. Jedná se o konsorcium pro přístup do filmových elektronických zdrojů (řešitelem je Masarykova univerzita v Brně), přístup do informačního zdroje ProQuest Central

(řešitelem je Vysoká škola ekonomická v Praze) a v konsorciu EBSCO a Elektronické zdroje z oblasti hudby (řešitelem je Národní knihovna).

4.2.3 Národní technická knihovna (<http://www.techlib.cz/>)

Obecně

Národní technická knihovna (dále NTK) je bývalá Státní technická knihovna. Je to vědeckotechnická knihovna, tudíž její fondy převážně tvoří dokumenty z oblasti techniky a aplikovaných přírodních a společenských věd. V budově NTK je také k dispozici část fondu Ústřední knihovny VŠCHT a ČVUT.

NTK je národním střediskem pro přidělování ISSN „tištěným i elektronickým novinám, magazínům, vědeckým časopisům, sborníkům z konferencí, edičním řadám a dalším tzv. pokračujícím zdrojům, vydávaným na území České republiky. Zpracované záznamy vkládá do národní databáze ISSN a do mezinárodního Registru ISSN.

Nákup dokumentů koordinuje Akviziční komise NTK – ČVUT - VŠCHT, která se schází pravidelně (1x za čtvrt roku) a ve které jsou zástupci (akviziční pracovníci) všech zúčastněných knihoven.

Prvky L2

NTK má svůj profil na sociální síti Facebook³. Uživatelům, kteří se chtějí zaregistrovat, umožňuje předregistraci prostřednictvím formuláře, který je vystaven na webových stránkách knihovny. Uživatelé mají možnost vrátet vypůjčené knihy prostřednictvím samoobslužného návratového RFID zařízení a to i mimo otevírací dobu. V katalogu jsou u některých titulů zobrazeny obálky knih.

Uživatel může pomocí formuláře, který je vystaven na webových stránkách knihovny, navrhnout zakoupení nového dokumentu. Uživateli je k dispozici formulář pro návrh knihy i pro návrh časopisu. V současné době je zde dotazník zaměřující se na otázky volného výběru. Na jaře 2010 proběhla anketa týkající se nabízených služeb, kde účastníci ankety psali své připomínky, nové požadavky a zda jsou se službami spokojeni. Anketa byla spojena se soutěží o čtečku e-knih. Hned na úvodní stránce knihovna informuje o nových přírůstcích. Jsou zobrazeny poslední tři nejnověji zpracované tituly.

---

³ Stránky na Facebooku nezaložila knihovna, vytvořil ji její uživatel. NTK tudíž na svých webových stránkách nemá ani odkaz na tuto sociální síť.

NTK na svých webových stránkách vystavuje výroční zprávy za rok 2005-2007. Od roku 2009 je statistika rozdělena do jednotlivých měsíců, nejedná se o celkovou statistiku ale o statistiku on-line přístupů do Katalogu. Pro tvorbu statistiky je využíváno bibliominingu. Statistika obsahuje grafické i tabulkové znázornění výsledků. Jsou zde následující informace: přehled návštěvníků na stránkách veřejného katalogu v systému Aleph (kolik bylo provedeno návštěv, kolikrát byla stránka zobrazena či průměrná doba strávená na stránkách), přehled zdrojů provozu a obsahu a další.

Knihovna nabízí různé druhy dokumentů. Ve svém fondu má tištěné publikace (knihy a časopisy), dizertační práce, CD, DVD, e-knihy, e-časopisy a poskytuje přístup do online elektronických zdrojů. Poskytuje službu Elektronické knihy na objednávku (eBooks on Demand, EOD), kdy si uživatel může z fondu knihovny objednat digitalizaci jakékoliv knihy vydané v letech 1500-1900, tedy knihy, které již nejsou chráněny autorským zákonem. Služba EOD je placená, více informací na webové adrese NTK v sekci „Služby – EOD-eBooks on Demand“.

Cílem e-zdrojů Národní technické knihovny je zprostředkování informací. Elektronické zdroje NTK jsou přístupné nejen registrovaným uživatelům Národní technické knihovny přes webové stránky knihovny (<http://www.techlib.cz>), přes webové stránky Oborové brány Technika (<http://tech.jib.cz/>) a přes EZproxy (<https://ezproxy.techlib.cz>). EZproxy poskytuje vzdálený přístup k elektronickým zdrojům, které nabízí Národní technická knihovna.

Elektronické fondy NTK tvoří především 18 licencovaných databází, okolo 17 000 e-časopisů a 8 000 e-knih. E-zdroje NTK lze rozdělit na volně dostupné a placené zdroje. Volně dostupné zdroje zahrnují elektronické portály, e-knihy, časopisy, katalogy odborných technických knihoven nebo encyklopedie, jsou dostupné on-line, pouze pro získání úplných textů bývá u některých zdrojů vyžadována registrace. Placené zdroje jsou databáze, které nakupuje Národní technická knihovna. V těchto zdrojích může vyhledávat kdokoli, plné texty však získá pouze registrovaný uživatel.

E-zdroje NTK nabízí přístup do plnotextových databází, např. Anopress IT, EBSCO, Knovel a Science Direct. Dále umožňuje přístup do databáze citačních rejstříků ISI Web of Knowledge, do databází starých tisků Kramerius a Memoria project – Manuscriptorium a také do databází zdrojů, které obsahují pouze abstrakty - Česká

národní bibliografie (ČNB), OCLC FirstSearch, OCLC Worldcat, SCOPUS a Ulrich's Periodicals Directory. Dále lze využít webové stránky vyhledávacích služeb, např. Jednotnou informační bránu (JIB), Google Scholar, Google Book Search, Wikipedii nebo Elektronickou knihovnu časopisů (Elektronische Zeitschriftenbibliothek, EZB). Více informací na webové stránce NTK v sekci „Katalogy a databáze - Elektronické zdroje“.

Na titulní straně je odkaz na Fotogalerii, kde jsou fotografie z akcí, které knihovna organizovala.

Knihovna s uživateli komunikuje osobně nebo prostřednictvím e-mailu, telefonu a ICQ. NTK je zapojena do projektu Ptejte se knihovny. Prostřednictvím RSS můžou uživatelé odebírat informace o nových titulech a dalších novinkách.

Knihovna je společensky pokroková. Akviziční pracovníci NTK ke koupi nových titulů také využívají internetová knihkupectví. Nejčastěji nakupují prostřednictvím elektronického knihkupectví Neoluxor.cz.

Uživatel při registraci do knihovny automaticky získá finanční konto, což je virtuální peněženka na úhradu placených služeb, které knihovna nabízí. Mezi tyto služby patří např. zpoždění, tisk a kopírování či MMVS. Uživatel vkládá peníze na své konto v hotovosti, maximální výše je 3 500 Kč.

NTK je řešitelem konsorcia projektu INFOZ, o kterém již byla zmínka u knihoven Masarykovy univerzity. Projekt, který vede Národní technická knihovna, se nazývá „Elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro výzkum“. Zahrnuje přístup do databází nakladatelství Elsevier Science, Springer a Wiley/Blackwell. Více informací se nachází v sekci „O nás – Odborné aktivity NTK“ pod odkazem Elektronické zdroje – konsorcia NTK.

4.2.4 Národní knihovna (<http://www.nkp.cz/>)

Obecně

Národní knihovna České republiky (NK ČR) je knihovna s univerzálním fondem, který je doplněn specializovanými fondy. Uchovává konzervační a historický fond. Je centrem systému knihoven, vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. Rozsahem svých fondů je NK ČR největší a zároveň jednou z nejstarších veřejných

knihoven v České republice, řadí se mezi nejvýznamnější evropské i světové knihovny.

Národní knihovna ČR je členem mezinárodních institucí jako je Mezinárodní federace knihovnických asociací (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA) nebo Mezinárodní agentura ISBN (International ISBN Agency).

Samostatnou součástí NK ČR je Slovanská knihovna. Jedná se o specializovanou vědeckou knihovnu pro obor slavistiky, která nabízí fond odborné světové slavistické literatury a vybrané původní literární tvorby slovanských národů.

Prvky L2

V katalogu je u některých titulů zobrazena obálka, u elektronických zdrojů bývá odkaz na plný text. Poskytuje službu elektronické dodávání dokumentu, která umožňuje objednat a přijímat elektronické kopie dokumentu nebo jeho částí. V sekci „Klementinum“ pod odkazem Fotogalerie se nachází virtuální prohlídka Národní knihovny, která se skládá z fotografií jednotlivých sálů či zajímavostí (Astronomická věž, sluneční hodiny aj.) a jejich popisů.

Knihovna umožňuje uživateli navrhnout cizojazyčnou odbornou publikaci k zakoupení. Formulář k vyplnění je ukryt v sekci „O knihovně – Odborné činnosti – Doplnění fondu - Novinky z akvizice“. Po kliknutí na odkaz „Přírůstky zahraniční literatury ve fondech NK“ se na konci zobrazené stránky objeví odkaz „Online akviziční návrh zahraniční publikace“. Ve formuláři je nutné vyplnit autora, název kontaktní údaje navrhovatele a zdůvodnění, proč tento titul zakoupit. Odkaz na formulář je těžko dohledatelný a lze navrhnout pouze cizojazyčný titul. Na stránkách Národní knihovny momentálně neprobíhá žádná anketa.

Seznam přírůstků není vystaven na jedné webové stránce. Odkazy se většinou schovávají na stránkách jednotlivých akvizičních pracovišť. V sekci „Jak najít“ je odkaz na novinky z akvizice, kde jsou seznamy přírůstků zahraniční literatury za poslední měsíc, seznamy darů, získaných knih na veletrzích či získané výměnou se zahraniční knihovnou. Seznam přírůstků ve fondu Slovanské knihovny je v sekci „O knihovně – Slovanská knihovna“ pod odkazem Přírůstky odborné literatury. Oddělení rukopisů a starých tisků má také svůj seznam přírůstků, ke kterému se uživatel dostane přes „O knihovně – O nás – Organizační struktura“.

Knihovna na svých stránkách vystavuje výroční zprávy a to od roku 1998 do současnosti (v roce 2010 je poslední Výroční zpráva za rok 2009). Výroční zpráva také obsahuje statistické údaje jako počet registrovaných čtenářů, počet fyzických návštěv v knihovně, počet návštěv na webových stránkách, počet zodpovězených online dotazů či přehled poskytnutých služeb v půjčovnách a studovnách NK ČR. Dále jsou zde informace o využívání katalogů a bází knihovny, návštěvnost domén či návštěvnost EIZ.

Na stránkách <http://sigma.nkp.cz/web/webstat2010/> se nachází Statistika přístupů do bází Aleph, která je generována programem Webalizer. Je zde zobrazena statistika podle měsíců, která obsahuje odkazy na jednotlivé měsíce. Sleduje se přístup do databáze Aleph, počet souborů a zobrazených stránek, počet míst (z kolika IP adres byl poslán požadavek na server) a počet návštěv stránky.

V katalogu pod odkazem „Přehled nejžádanějších titulů“ je seznam knih a časopisů, které měly ve vybraném roce nejvíce výpůjček. Tabulka obsahuje informace o počtu výpůjček (celkový počet, prezenčně, absenčně), počet požadavků, počet exemplářů a maximální počet výpůjček/exemplářů.

Druhým prvkem je poskytování multimediální zkušenosti. Kromě tradičních dokumentů (knihy, časopisy, mapy, hudebniny, zvukové a obrazové dokumenty) knihovna zpřístupňuje také digitální knihovny a elektronické informační zdroje (online databáze a CD-ROM). Ve svém fondu dále má mikrodokumenty, rukopisy, staré tisky či historické mapy. NK ČR nabízí přístup do databáze Biological Abstracts, ebrary, EBSCO, Geobase, Library Literature & Information Science Fulltext (LLIS), OCLC FirstSearch a do mnoho dalších. Nabízí také časopisy v elektronické podobě a to přes Elektronickou knihovnu časopisů (EZB) a Portál elektronických časopisů (PEC). Na CD-ROMu jsou dostupné databáze bibliografické, retrospektivní, nakladatelské a Ottova encyklopedie. Seznam online dostupných informačních zdrojů a informace o nich v sekci „Katalogy a databáze“.

Knihovna poskytuje přístup do digitálních knihoven Kramerius, Manuscriptorium a Webarchivu, což je digitální archiv českých webových zdrojů.

NK ČR ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně vytváří Národní digitální knihovnu (<http://www.ndk.cz/narodni-dk>), která má za úkol vybudovat

technickou infrastrukturu, digitalizovat bohemikální knihovní fond a tyto dokumenty zpřístupnit uživatelům.

Knihovna s uživateli komunikuje prostřednictvím e-mailu či telefonu. Referenční dotaz lze také položit vyplněním formuláře, který je umístěn na webové stránce knihovny. Národní knihovna je zapojena do služby „Ptejte se knihovny“. Zasílání novinek pomocí RSS kanálu nenabízí.

Národní knihovna ČR je společensky pokroková, ale nové tituly prostřednictvím elektronického knihkupectví nenakupuje. Podle vedoucí oddělení doplňování domácích dokumentů Vlasty Havelkové je důvod ten, že knihovna nemůže provádět platby předem ani platit elektronicky. Internetové knihkupectví využívá pouze v souvislosti se zajišťováním knih pro výměnné partnery. Uživatelé placené služby hradí hotově, elektronický platební systém není zaveden.

NK ČR je řešitelem projektu INFOZ, který je financovaný MŠMT, jehož prostřednictvím se v elektronické podobě dostává čtenářům na 44 tisíc titulů významných monografií. Název projektu je „Národní knihovna ČR – zabezpečení elektronických informačních zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace“. Prostřednictvím projektu INFOZ poskytuje knihovna přístup do multioborové plnotextové databáze EBSCO, k databázím OCLC (přes službu FirstSearch) a do elektronických informačních zdrojů z oblasti knihovnictví a informační vědy, hudby a hudební vědy.

V rámci programu Veřejné informační služby knihoven (VISK) byl v roce 2009 pořádán e-learningový kurz Základy akvizice. Jednalo se o elektronický online kurz základních znalostí a dovedností akvizičních pracovníků. Kurz byl pořádán v prostředí Moodle.

Knihovna získává nové tituly také prostřednictvím mezinárodní výměny publikací i časopisů, která probíhá skoro s 200 partnery ze 45 zemí.

4.2.5 Krajská knihovna Vysočiny (<http://www.kkvysociny.cz/>)

Obecně

Krajská knihovna Vysočiny (KKV) sídlí v Havlíčkově Brodě. Je to knihovna „s univerzálními knihovními fondy a regionální centrum knihovnických, bibliografických a informačních služeb pro síť veřejných knihoven kraje Vysočina. Současně je také knihovnou městskou.“ [Krajská knihovna Vysočiny]

KKV spolu s dalšími pověřenými knihovnami buduje výměnné fondy, zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další činnosti, které přispívají k rozvoji městských knihoven v kraji a jejich službám.

Knihovna pořádá vzdělávací akce pro knihovníky. Například v únoru a březnu 2010 proběhl seminář s názvem Dílna - Akviziční formy a metody práce s dětmi a mládeží, která obsahovala teoretický úvod, konkrétní akce a aktivity a využití při práci převážně s mateřskou školkou a 1. stupněm základní školy.

Poskytují specializované služby pro handicapované návštěvníky. Pro těžce zrakově postižené a nevidomé nabízí zvukové knihy nebo knihy v Braillově písmu, pro dyslektiky knihy se zkrácenými texty.

Prvky L2

Knihovna na svých stránkách nabízí virtuální prohlídku oddělení pro děti, dospělé, hudební a studovny. Připojena je také fotogalerie. V sekci „Služby – Akce KKV“ je nejen přehled akcí, které právě probíhají nebo už proběhly, ale je zde také fotogalerie, audiogalerie a videogalerie z akcí. Knihovna má svůj profil na Facebooku. V katalogu se dále nachází online formulář pro předregistraci nového čtenáře. Od roku 2007 se do online katalogu přidává obálka nové knihy či CD.

Od poloviny roku 2008 si uživatel může zkusit interaktivní test. Každý měsíc přibude jeden nový test. Přehled dosavadních testů se nachází na hlavní stránce pod odkazem „Nabízíme“.

Prvním prvkem Library 2.0 je zaměření se na uživatele. Na svých stránkách v sekci „Databáze a katalogy“ nabízejí formulář, pomocí něhož může uživatel navrhnout koupi nového dokumentu do fondu knihovny. Odkaz na formulář je umístěn také na hlavní stránce v katalogu.

V červenci probíhá anketa „Berete si s sebou knížku na dovolenou?“ Na webových stránkách je také archív již proběhnuvších anket. Žádná anketa se netýkala doplnění knihovního fondu.

Hned na úvodní stránce je odkaz na „Novinky ve fondu“. Seznam je rozdělen do kategorií (beletrie, cizojazyčné texty, umění, CD či hudebniny) a obsahuje tituly, které přibyly v posledních 14 dnech. Po kliknutí na odkaz je uživatel přepojen do katalogu, může tedy ihned zjistit, zda si titul může vypůjčit. Odkaz na seznam

novinek je také přímo v katalogu, kde jsou novinky rozděleny dle formátu dokumentu (normy, mapy, články, knihy aj.).

Výroční zprávy jsou k dispozici od roku 2003. Statistiky obsahují mimo jiné informace o počtu uživatelů, návštěvníků knihovny i online služeb (počet vstupů do on-line katalogu, do výpůjčního protokolu a do elektronických databází z prostoru mimo budovu) a informace o výpůjčkách. Je zde i statistika využívání informačních služeb (přístup na internet, používání online databází) a samozřejmě stav knihovního fondu. Bibliomining dosud knihovna nevyužívá.

Kromě knih, novin, časopisů a sborníků knihovna nabízí hudebniny, CD a DVD, CD-ROMy, kartografické dokumenty, speciální dokumenty pro zrakově postižené uživatele (zvukové knihy, knihy v Braillově písmu) a elektronické informační zdroje (online databáze plných textů a regionální databáze).

Nabízí přístup do databáze EBSCO, Web of Knowledge (WoK), OCLC FirstSearch a Naxos Music Library, což je hudební databáze, která je určena hlavně k poslechu vážné hudby. Dále to jsou české databáze Česká národní bibliografie (ČNB), Automatizovaný systém právních informací (ASPI), TAM-TAM (databáze firmy Anopress obsahující plné texty článků a záznamů) a Katastr nemovitostí ČR. Mezi regionální databáze patří Databáze regionálních osobností a publikací, Památky a Historie Havlíčkobrodsko, Staré tisky a Tisky 19. století. Knihovna poskytuje přístup do digitálních knihoven Manuscriptorium a Kramerius. Seznam a informace o elektronických informačních zdrojích se nachází v sekci „Databáze a katalogy“.

KKV je sociálně bohatá. Se svými uživateli komunikuje osobně nebo prostřednictvím e-mailu a telefonu. Pro zaslání dotazu může uživatel využít formuláře, který se nachází na úvodní stránce pod odkazem „Napište nám“. Také je zapojena do projektu „Ptejte s knihovny“.

Knihovna nabízí službu Infomail, která rozesílá novinky a informace z knihovny elektronickou poštou. Jedná se hlavně o pozvánky na různé akce, informace o nově poskytovaných službách či změna otevírací doby. Zasílání pomocí RSS kanálu knihovna nevyužívá.

KKV je společensky pokroková, přizpůsobuje se změnám ve společnosti a využívá nové možnosti. Nové tituly nakupuje především prostřednictvím internetových

knihkupectví. Využívá hlavně služeb elektronického knihkupectví Kosmas, Grada Publishing, Computer Press a Obchodní a propagační agentura (OPA).

Uživatelé za služby platí hotově. Knihovna je členem konsorcia v projektu INFOZ – Informační zdroje pro výzkum (2009-2011).

4.2.6 Shrnutí

I když byly popsány různé typy knihoven (městská, vědecká, vysokoškolská, národní, krajská), najdou se prvky, které jsou společné. V tabulce č. 1 jsou uvedeny odpovědi na otázky, které byly položeny při zkoumání webových stránek knihoven. Odpovědi byly převedeny do formy Ano – Ne, u některých je krátké slovní vyjádření.

	Ústřední knihovna FF MU	Městská knihovna v Praze	Národní technická knihovna	Národní knihovna ČR	Krajská knihovna Vysočiny
Návrh titulu ke koupi	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Ankety, hlasování	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
Novinky ve fondu	v katalogu	na webových stránkách	na webových stránkách	na webových stránkách	na webových stránkách a v katalogu
Statistiky*	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Bibliomining	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne
Netradiční zdroje ve fondu	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Komunikace s uživateli**	ICQ, E-mail	E-mail, formulář, telefon	ICQ, E-mail, telefon	E-mail, formulář, telefon	E-mail, formulář, telefon
RSS	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne

	Ústřední knihovna FF MU	Městská knihovna v Praze	Národní technická knihovna	Národní knihovna ČR	Krajská knihovna Vysočiny
Nákup v internetovém knihkupectví	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano
Bezhotovostní platby	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne
Konsorcia	INFOZ	INFOZ	INFOZ	INFOZ	INFOZ

Tabulka 1 - Používání prvků Knihovny 2.0 v popsáných knihovnách

* Statistiku o akvizici jsou zahrnuty ve výročních zprávách knihovny.

** Kromě Ústřední knihovny FF MU a Městské knihovny v Praze uvedené knihovny poskytují službu "Ptejte se knihovny".

Všechny české knihovny, které zde byly popsány, umožňují uživatelům navrhnout titul k zakoupení. K tomuto účelu mohou uživatelé knihoven využít tři možnosti: formulář na webové stránce knihovny (NTK, Krajská knihovna Vysočiny, Národní knihovna a Ústřední knihovna FF MU), e-mail (Městská knihovna v Praze) a odkaz v katalogu (Ústřední knihovna FF MU). Kongresová knihovna uživatelům navrhnout titul k zakoupení neumožňuje.

Na webových stránkách knihoven se objevují ankety a soutěže. Týkají se hlavně poskytovaných služeb a vztahu čtenáře ke knize. Pouze Ústřední knihovna FF MU nabízí hlasování o titulech, které byly navrženy ke koupi. Stav a výsledek hlasování je k dispozici na stránkách knihovny.

Knihovny o nových přírůstcích ve fondu informují své uživatele různě. Národní technická knihovna a Ústřední knihovna FF MU umožňují odebírat informace o nových titulech prostřednictvím RSS kanálu. NTK má dále novinky zobrazeny na úvodní webové stránce. Krajská knihovna Vysočiny a Ústřední knihovna FF MU vystavuje seznam nových titulů v katalogu. Národní knihovna má seznamy nových titulů na webových stránkách jednotlivých pracovišť.

Statistiky z oblasti akvizice knihovny na svých stránkách samostatně nevystavují. Jsou součástí výročních zpráv knihoven, v případě Ústřední knihovny FF součástí výroční zprávy celé Masarykovy univerzity.

Používání bibliominingu není v českých knihovnách ještě rozšířen. Z uvedených knihoven jej využívá Městská knihovna v Praze, Národní technická knihovna a Národní knihovna. Využívá se hlavně při dolování dat z katalogu.

Knihovny mají ve svých fondech kromě tradičních zdrojů (knihy, časopisy, sborníky aj.) i zdroje netradiční (databáze, e-knihy, e-časopisy aj.). Uvedené knihovny nabízejí přístup do online databáze EBSCO, ProQuest, OCLC FirstSearch nebo Web of Knowledge. Uvedené knihovny nabízejí přístup do databáze starých tisků Manuscriptorium a Kramerius, Městská knihovna v Praze pouze do Manuscriptoria a Krajská knihovna Vysočiny přístup do těchto databází nenabízí.

Ústřední knihovna FF MU a Městská knihovna v Praze si vytvořily vlastní digitální knihovny a to tak, že zdigitalizovaly vybrané knihy ze svých fondů a vystavily je na webových stránkách knihovny nebo jim vytvořily samostatné webové stránky. Městská knihovna v Praze do digitální podoby převedla například knihy od Karla Čapka, Boženy Němcové, vybrané pohádky a pragensia. Ústřední knihovna FF MU zpřístupnila zdigitalizovaný fond Arne Nováka a starých tisků.

Mezi další netradiční zdroje patří E-prezenčka (naskenované nejžádanější tituly z fondu Ústřední knihovny FF MU) a elektronické dokumenty a databáze na CD-ROMu.

Knihovny se svými uživateli komunikují osobně (v provozních hodinách), po telefonu a prostřednictvím e-mailu. Národní technická knihovna, Národní knihovna ČR a Krajská knihovna Vysočiny jsou zapojeny do celostátní služby „Ptejte se knihovny“, prostřednictvím které uživatelé kladou otázky přes online formulář. Ústřední knihovna FF MU také poskytuje službu „Ptejte se knihovny“, ta ale nemá s celostátní službou nic společného. Dotazy zodpovídají pouze knihovníci této knihovny a to osobně, prostřednictvím e-mailu a ICQ. ICQ ke komunikaci s uživateli využívá také Národní technická knihovna. Městská knihovna v Praze poskytuje službu „Ptejte se nás“, uživatel může použít e-mail, telefon nebo online formulář.

Knihovny k zasílání novinek (o knihovně, o přírůstcích ve fondu, o akcích aj.) používají kanál RSS. Národní technická knihovna a Ústřední knihovna FF MU umožňuje odebrat pouze informace o nových přírůstcích prostřednictvím RSS kanálu. Národní knihovna a KKV nevyužívají kanál RSS vůbec.

Kromě Národní knihovny, která nakupuje v internetovém knihkupectví pouze pro výměnné partnery (tedy nedoplňuje svůj fond), využívají služeb internetových knihkupectví všechny uvedené knihovny.

Národní knihovna a KKV nemají zavedenou bezhotovostní platbu služeb, uživatelé u nich platí hotově. Ostatní knihovny nabízejí bezhotovostní platbu u některých služeb (placení zpozdného, rezervace, kopírování aj.)

Národní knihovna ČR, Národní technická knihovna a Knihovny Masarykovy univerzity, zde zastoupena Ústřední knihovnou FF MU, jsou řešiteli projektů v rámci INFOZ - Informační zdroje pro výzkum. Krajská knihovna Vysočiny a Městská knihovna v Praze jsou členem konsorcií, která vznikla v rámci projektu INFOZ.

4.2.7 Návrh na vylepšení poskytovaných služeb

Z průzkumu webových stránek vybraných knihoven se zjistilo, že se knihovny měnám v jejich okolí přizpůsobují a nabízejí uživatelům nové služby. Avšak ne všechny knihovny využívají možnosti Webu 2.0, potažmo Library 2.0, v takovém rozsahu, v jakém by mohly. Zde je pár návrhů, jak služby knihovny v oblasti akvizice vylepšit. Návrhy se týkají prvků Library 2.0, které zde byly uvedeny a na které se odpovídalo.

Všechny knihovny sice nabízí svým uživatelům možnost navrhnout titul k zakoupení do fondu knihovny (v Národní knihovně ČR pouze zahraniční tituly), ale odkaz na online formulář či e-mailovou adresu na akvizitéra je v některých případech těžko vyhledatelný. Tento odkaz by měl být umístěn nejlépe v katalogu, s kterým by byl propojen. Uživatel by formulář mohl vyplnit hned, jakmile v katalogu knihovny nenajde požadovaný titul. Druhou možností, kam umístit odkaz vedoucí k formuláři či e-mailové adrese, je úvodní webová stránka knihovny. Formulář by měl mít nadefinované údaje, které je třeba vyplnit, aby akviziční pracovník dostal úplné a správné informace o požadovaném titulu.

Uživatelé by také měli mít možnost hlasovat o navržených titulech. Akviziční pracovníci tak budou vědět, o který titul je opravdu zájem. Takové hlasování z uvedených knihoven nabízí pouze Ústřední knihovna FF MU.

Seznam nových přírůstků by měl být viditelně vystaven, například v katalogu nebo na úvodní webové stránce knihoven. Uživatel tak má snadný přístup k novinkám, nemusí v katalogu pátrat, které tituly přibyly. Navíc ne všechny knihovny ve svém

katalogu novinky označuje (např. piktogramem N). Měla by být možnost pravidelného odebírání tohoto seznamu prostřednictvím e-mailu nebo služby RSS.

Uživatelé by také měli mít možnost zvolit si oblast (autora, titul časopisu, předmět/klíčové slovo aj.), o kterou mají zájem. Pak by dostávali informace o nových titulech v jimi vybrané oblasti, tzn., že byli by informováni pouze v případech, kdy do knihovního fondu přibyl titul z jejich oboru či od vybraného autora.

Knihovny by měli pokračovat v nákupu a poskytování netradičních zdrojů. V době, kdy jsou k dostání elektronické čtečky knih, by do svých fondů měli zařadit elektronické knihy a e-časopisy a průběžně tento fond doplňovat. Pokud má knihovna možnost (dostatek financí a pracovníků) měla by digitalizovat svůj fond. A to buď tituly, na které už se nevztahuje autorský zákon (ty digitalizuje např. Městská knihovna v Praze), nebo nejžádanější tituly, které jsou hodně půjčované (viz. e-prezenčka Ústřední knihovny FF MU). Poskytovat přístup do elektronických informačních zdrojů (online databáze, databáze na CD-ROMu a digitální knihovny) je dnes samozřejmostí.

Knihovny by měli nadále poskytovat služby typu „Ptejte se knihovny“, kde by se dotazy kladly nejen prostřednictvím online formuláře či e-mailu ale také prostřednictvím služby ICQ či SMS.

Měli by se naučit více využívat služeb internetového knihkupectví. Akviziční pracovník v nich má potřebné informace, které může použít i pro tvorbu deziderát. Akvizitér ušetří čas (všechny potřebné informace má na webové stránce knihkupectví a objednávka bývá doručena až do knihovny) a finance (internetová knihkupectví nabízejí množstevní slevy nebo zvláštní slevy knihovnám).

5 Závěr

Akviziční činnost je jedna z hlavních činností v knihovně. Akviziční pracovníci musí být zkušení a vědět, kde hledat a nakupovat nové dokumenty, aby vyhověli uživatelům a nepřekročili finanční rozpočet. Proces akvizice i akviziční politika musí reagovat na změny v jejím okolí a přizpůsobit se jim. Akviziční pracovníci tak například začali využívat služeb internetového knihkupectví.

Na webových stránkách internetových knihkupectví je dostatek informací pro nákup dokumentů po internetu, k čemuž přispívá i poskytování služeb na principu Webu 2.0, potažmo Library 2.0. Průzkum na webových stránkách internetových knihkupectví Amazon.com a Neoluxor.cz z pohledu akvizičního pracovníka (možnost objednání, poskytnutá sleva, informace o novinkách aj.) potvrdil, že prvky Library 2.0 jsou využívány nejen v zahraničním ale také v českém internetovém knihkupectví.

Cílem Library 2.0 není bezhlavé zavádění nových služeb. Cílem je poznat potřeby svých uživatelů a na jejich požadavky reagovat. Library 2.0 přináší změnu v celkovém přístupu knihovny, nové možnosti v oblasti poskytování služeb (i akvizičních) a rozvoj vzájemné kooperace. Tím hlavním cílem je přilákat více uživatelů do knihovny a poskytnout jim kvalitní služby, které požadují. Pak se stanou spokojenými uživateli a budou se do knihovny (a tím k poskytovaným službám) vracet.

Nejvíce prvků Library 2.0 lze pozorovat v katalogu, v poskytování referenčních služeb a prezentaci knihovny (těmto tématům se věnují jiné diplomové práce). I když je používání prvků Library 2.0 v oblasti akvizice v českých knihovnách teprve na začátku, lze podle provedeného průzkumu říct, že české knihovny tyto prvky využívají dostatečně.

Všechny knihovny, které byly výše popsány, na svých webových stránkách i v samotné knihovně používají prvky Webu 2.0 a Library 2.0 v procesu akvizice. Ne všechny knihovny používají stejné prvky a stejným způsobem. Do budoucna by knihovny mohly skloubit jednotlivé způsoby použití a používat všechny uvedené prvky, aby poskytovaly kvalitní služby, které si uživatel přeje a u kterých může vyjádřit svůj názor.

Rozvoj Webu 2.0 není u konce, stále se můžou objevit nové způsoby využití jejich prvků v knihovně. Na stránkách Kabinetu informačních studií a knihovnictví (KISK) se v roce 2008 objevil nový termín – Web 3.0, který se označuje jako sémantický web a který ještě není úplně definován. Zda se objeví také pojem Library 3.0 zatím nelze říct.

Seznam obrázků

<i>Obr. č. 1 - Library 2.0 meme map .....</i>	23
<i>Obr. č. 2 - Rozdíly mezi Knihovnou 1.0 a knihovnou 2.0 .....</i>	24
<i>Obr. č. 3 - Úvodní stránka internetového knihkupectví Amazon.com, sekce Books ..</i>	38
<i>Obr. č. 4 - Úvodní stránka internetového knihkupectví Neoluxor.cz.....</i>	41
<i>Obr. č. 5 – Jednoduchý formulář Vaše tipy na doplnění knihovního fondu SVK PK na webových stránkách Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje .....</i>	49
<i>Obr. č. 6 - Formulář Návrhy na dokoupení titulů na webové stránce Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové .....</i>	50
<i>Obr. č. 7 - Formulář Tipy na nákup dokumentu do fondu na webové stránce Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem .....</i>	51
<i>Obr. č. 8 - Nově vytvořený záznam návrhu k zakoupení publikace v rozšířeném katalogu Beth .....</i>	52
<i>Obr. č. 9 - Seznam navržených titulů ke koupi do knihovny FF Masarykovy univerzity a stav hlasování. ....</i>	53
<i>Tabulka 1 - Používání prvků Knihovny 2.0 v popsáných knihovnách .....</i>	73

Seznam použité literatury

- *Aleph* [online]. Praha : ÚVT, c2010. Poslední aktualizace 9. 12. 2008 [cit. 2010-03-08]. Aleph – Akvizice. Dostupný z World Wide Web: <<http://aleph.cuni.cz/ALEPH-34.html>>.
- Amazon.com. *Amazon.com Books: New & used books, textbooks, children's books, biographies & more* [online]. 1996– [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.amazon.com/>>
- Barnesandnoble.com llc. *Barnes & Noble - Books, Textbooks, eBooks, Toys, Games & More* [online]. 1997- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.barnesandnoble.com/>>
- *Beth – rozšířený katalog* [online]. Masarykova univerzita, c2010 [cit. 2010-07-15]. Bookmarklets. Dostupné z WWW: <<http://knihovna.phil.muni.cz/katalog>>.
- BIANCU, Bonaria. *Library 2.0 meme map – version 2.0* [online]. March 16, 2006 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.flickr.com/photos/bonaria/113222147/>>.
- CASEY, Michael E.; SAVASTINUK, Laura C. *Library 2.0 : a guide to participatory library service*. Medford : Information Today, 2007. 172 s. ISBN 978-1-57387-297-3.
- CASEY, Michael E.; SAVASTINUK, Laura C. Library 2.0. In *Library Journal* [online]. New York: 2006. Vol. 131, Iss. 14 [cit. 2010-02-28]. Dostupný přes WWW: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1125638381&sid=1&Fmt=3&clientId=45145&RQT=309&VName=PQD>>. ISSN 03630277.
- CELBOVÁ, Iva. *Zdroje informací o novinkách z produkce českých knižních nakladatelství : příručka pro knihovníky a nakladatele*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2001. 64 s. ISBN 80-86249-13-1
- COHEN, Laura. *A Librarian's 2.0 Manifesto* [online]. 2006 [cit. 2010-02-28]. Dostupný z World Wide Web: <http://liblogs.albany.edu/library20/2006/11/a_librarians_20_manifesto.html>.
- *Cosmotron, s.r.o.* [online]. Cosmotron Slovakia & Bohemia, 2002- [cit. 2010-03-08]. Advance Rapid Library. Dostupný z World Wide Web: <<http://www.cosmotron.cz/index.php?section=arl>>.
- ČECH, Martin. *Library 2.0 – Knihovna 2.0* [online]. c2008 [cit. 2010-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://library20.webnode.cz/>>.
- ČECH, Martin. Web 2.0 ve veřejné knihovně, aneb veřejná knihovna. In *Duha : informace o knihách a knihovnách z Moravy*. 2009, roč. 23, č. 2., s. 2-13. ISSN 0862-1985.
- *Digitální knihovna Arne Nováka* [online]. ÚK FF MU, c2010 [cit. 2010-07-15]. Dostupné z WWW: <<http://knihovna.phil.muni.cz/arne-novak>>.
- *Digitální knihovna ÚK FF MU* [online]. ÚK FF MU, c2010 [cit. 2010-07-15]. Staré tisky. Dostupné z WWW: <<http://knihovna.phil.muni.cz/dl>>.

- eBay Inc. *eBay – antiquarian collectible, nonfiction books and textbooks education items on eBay.com. Find IT on eBay* [online]. 1995- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://books.shop.ebay.com/>>
- *EZproxy – vzdálený přístup k elektronickým zdrojům* [online]. Praha : Národní technická knihovna, c2009 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<https://ezproxy.techlib.cz/login>>.
- *INFOZ – Informační zdroje pro výzkum* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2010 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt-vyzkum.cz/cz/infoz/>>.
- *Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích* [online]. c1997 – 2010, poslední změna stránky: 01. 07. 2010 [cit. 2010-07-15]. Návrh na nákup titulu do fondu knihovny. Dostupné z WWW: <<http://www.cbvk.cz/>>.
- Kabinet informačních studií a knihovnictví. Kisk [online]. Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU, c2010. Stránka byla naposledy editována 23. 3. 2010 [cit. 2010-07-10]. Dostupné z WWW: <<http://kisk.phil.muni.cz/wiki/>>.
- KAREN, Vladimír. Konzorciální nákupy – cesta pro naše knihovny do 21. století [online]. In *Inforum*. Praha : Albertina icome Praha, 1999. Dostupné z WWW: <<http://www.inforum.cz/archiv/inforum1999/>>.
- Knihkupectví Knihy.ABZ.cz. *Knihy.ABZ.cz - internetové knihkupectví* [online]. 2004- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z World Wide Web: <<http://knihy.abz.cz/>>.
- *Knihovna Petra Bezruče v Opavě* [online]. Opava : Knihovna Petra Bezruče, c2009 [cit. 2010-07-25]. Oddělení pro dospělé. Dostupné z WWW: <<http://www.okpb.cz/>>.
- *Knihovní systémy Clavius a LANius* [online]. Tábor, c2010 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.clavius.cz/>>.
- *Knihy z knihkupectví – Všechny knihy.cz* [online]. 2003- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vsechnyknihy.cz/>>
- Kouzelný dárek s. r. o. *Knihkupectví Knihkup - knihy, literatura, odborné publikace, učebnice* [online]. 2007- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.knihkup.cz/>>
- *KP-SYS - KpWin SQL - Domovská stránka programu* [online]. Pardubice : KP-SYS, c2010. Aktualizováno 10. 5. 2006 [cit. 2010-03-08]. KP-SYS - KpWin SQL – Akvizice. Dostupný z World Wide Web: <http://www.kpsys.cz/kpwinsql/feature_akv.html>.
- *Krajská knihovna Karlovy Vary* [online]. c2010 [cit. 2010-07-25]. Navrhnete zakoupit. Dostupné z WWW: <<http://www.knihovna.kvary.cz/>>.
- *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, c2006 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.kkvysociny.cz/>>.
- *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, c2006 [cit. 2010-07-25]. Katalogy a databáze – Tipy na nákup. Dostupné z WWW: <<http://www.kkvysociny.cz/>>.

- MANESS, Jack M. Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries. In *Weblogy* [online]. June 2006, Vol. 3, No. 2. [cit. 2010-02-28] Dostupný z WWW: <<http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>>.
- MARVANOVÁ, Eva. Knihovna 2.0: model služeb. In: *Knihovny současnosti 2007*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2007. s. 168-180. ISBN 978-80-86249-44-5. Dostupné též z World Wide Web: <<http://www.sdruk.cz/>>.
- MARVANOVÁ, Eva. Web 2.0, Knihovna 2.0, Knihovníci 2.0, Web 3.0 a jak dál? In *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online]. 2008, č. 1 [cit. 2010-02-28]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib081/marvanova.htm>>. ISSN 1336-0779.
- *Masarykova univerzita* [online]. Brno : Masarykova univerzita, c1996-2010 [cit. 2010-07-25]. Projekty a aktivity. Dostupné z WWW: <<http://www.muni.cz/>>.
- MATUSZKOVÁ, Alena. Nesnesitelná lehkost akvizice aneb cesta za ideálem. In *Knihovny současnosti 2007 : sborník z 15. konference, konané ve dnech 11. – 13. září 2007 v Seči u Chrudimi*. Brno : SDRUK, 2007. s. 333-345. ISBN 978-80-86249-41-7.
- *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha : Městská knihovna v Praze, c2009. Poslední aktualizace 4. 8. 2010 [cit. 2010-08-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.mlp.cz/>>.
- *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha : Městská knihovna v Praze, c2009. Poslední aktualizace 4. 8. 2010 [cit. 2010-08-04]. E-knihovna. Dostupné z WWW: <<http://www.mlp.cz/>>.
- Milton Media, a.s. *Heureka.cz – Porovnávání cen a srovnání produktů z internetových obchodů* [online]. 2000- [cit. 2010-06-03]. Internetové obchody Knihy – Heureka.cz. Dostupné z WWW: <<http://obchody.heureka.cz/knihy/>>.
- *Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě* [online]. c2010 [cit. 2010-07-25]. Katalog – Katalog. Dostupné z WWW: <<http://www.svkos.cz/>>.
- *MZK Brno* [online]. Brno : Moravská zemská knihovna, c2010 [cit. 2010-07-25]. Katalogy. Dostupné z WWW: <<http://www.mzk.cz/>>.
- Národní knihovna České republiky. *Národní digitální knihovna – Portál národní digitální knihovna* [online]. c2001-2010 [cit. 2010-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ndk.cz/narodni-dk>>.
- Národní knihovna České republiky. *NL CR – Aleph WWW Statistics : NK ČR – Statistika přístupů do bází Aleph 2010* [online]. Generated 25-Jul-2010 [cit. 2010-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/web/webstat2010/>>
- *Národní knihovna České republiky* [online]. c2010 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.nkp.cz/>>.
- *Národní technická knihovna* [online]. c2006-2010 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.techlib.cz/cs/>>.
- NEOLUXOR. *Největší knihkupectví v ČR : Knihkupectví Neoluxor* [online]. 2004- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.neoluxor.cz/>>
- NICHOLSON, Scott. *Bibliomining : Data mining for libraries* [online]. c2002-2005, last updated on 05-Jan-2008 [cit. 2010-07-10]. Dostupné

z WWW: <<http://web.archive.org/web/20080526185417/www.bibliomining.com/index.html>>.

- NOVOTNÁ, Hana. Knihovnická konsorcia ve světě. In *Knihovna plus* [online]. 2005, č. 1 [cit. 2010-07-10]. Dostupné z World Wide Web: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus51/novotna.htm>>. ISSN 1801-5948.
- O'REILLY, Tim. *What is Web 2.0 : Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software* [online]. 2005 [cit. 2010-03-03]. Dostupný z World Wide Web: <<http://oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=1>>.
- *Oborová brána Technika (TECH)* [online]. Praha : Státní technická knihovna, c2001-2010 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://tech.jib.cz/>>.
- *Portál elektronických informačních zdrojů* [online]. Masarykova univerzita, c2010. Poslední modifikace stránky: 12. 7. 2010 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://library.muni.cz/ezdroje/>>.
- Portál, s.r.o. *Nakladatelství Portál – internetové knihkupectví* [online]. 2005- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://obchod.portal.cz/>>
- RULÍKOVÁ, Miloslava. Nákupy dokumentů prostřednictvím internetových knihkupectví. In: *Knihovny současnosti 2003*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2003. ISBN 80-86249-23-9. s. 203-222.
- RYLICH, Jan. Web 2.0 : po stopách fenoménu. In: *Čtenář*. Roč. 60, č. 10 (2008), s. 319-320. ISSN 0011-2321. Dostupné také z World Wide Web: <<http://ctenar.svkkk.cz>>.
- *Severočeská vědecká knihovna* [online]. Ústí nad Labem : Severočeská vědecká knihovna, c2010 [cit. 2010-07-25]. Tipy na nákup dokumentu do fondu. Dostupné z WWW: <<http://www.svkul.cz/>>.
- SCHNEIDER, K. G. *Library 2.0 Cookbook : A commonsense guide to those perplexing but intriguing new technologies you keep hearing about* [online]. October 2006 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.slideshare.net/tonywh/library-20-18639>>.
- SKLENÁK, Vilém. Web 2.0 a knihovny aneb Library 2.0. In *Automatizace knihovnických procesů 2007* [online]. 2007 [cit. 2010-02-28]. Dostupný z World Wide Web: <<http://www.akvs.cz/akp-2007/03-sklenak.pdf>>.
- STÖCKLOVÁ, Anna. *Akvizice* [online]. Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, duben 2008 [cit. 2010-07-25]. 17 s. Elektronické studijní texty ÚISK. Dostupný z WWW: <<http://texty.jinonice.cuni.cz/>>.
- *Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje* [online]. c2005, poslední aktualizace: 23. 07. 2010 [cit. 2010-07-25]. Anketa – doplnění knihovního fondu. Dostupné z WWW: <<http://www.svkpl.cz/>>.
- *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. c2003 - 2007 [cit. 2010-07-25]. Služby čtenářům – poskytované služby. Dostupné z WWW: <<http://www.svkhk.cz/>>.
- *Technet.cz – technika kolem nás* [online]. 1999- [cit. 2010-05-23]. Dostupný z WWW: <<http://technet.idnes.cz/>>.

- *T-Series* [online]. Praha : ÚVT, c2010. Poslední aktualizace 1. 3. 2010. [cit. 2010-03-08]. T-Series – Akvizice. Dostupný z World Wide Web: <<http://tinlib.cuni.cz/TSERIES-59.html>>.
- *Ústřední knihovna FF MU* [online]. c2010 [cit. 2010-07-25]. Beth – rozšířený katalog. Dostupné z World Wide Web: <<http://knihovna.phil.muni.cz/>> nebo <<http://knihovna.phil.muni.cz/katalog>>.
- *Vědecká knihovna v Olomouci* [online]. c2008 [cit. 2010-07-25]. Katalog – Chybí Vám kniha. Dostupné z WWW: <<http://www.vkol.cz/cs/>>.
- *Virtuální knihovna MU* [online]. Brno : Ústav výpočetní techniky MU, c2010. Poslední aktualizace: 15. dubna 2004 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://library.muni.cz/>>.
- Vltava.cz a.s. *Knihy.vltava.cz - Vaše knihkupectví – eShop* [online]. 1996- [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://knihy.vltava.cz/>>.
- VODIČKOVÁ, Hana. CEJPEK, Jiří. Terminologický slovník knihovnický a bibliografický. In *Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy* [online]. NK ČR, c2009 [cit. 2010-07-15]. Dostupné z WWW: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/Slovník/index.htm>.
- *Wikipedia, the free encyclopedia* [online]. Last modified on 14 June 2010 [cit. 2010-06-14]. Amazon Kindle. Dostupný z World Wide Web: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Kindle>>.
- ŽIŽKOVÁ, Štěpánka. "Konsorcia" v ČR. In *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2005, roč. 5, č. 1 [cit. 2010-07-10]. Dostupné z World Wide Web: <<http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=229&idr=1&idci=2>>.

Zákony:

- Česko. Zákon č. 46 ze dne 22. února 2000 o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 17, s. 586-597. Dostupný také z WWW: <http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=peri_zakonyvpv.htm#zak46>.
- Česko. Zákon č. 37 ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1995, částka 8, s. 459. Dostupný v přepisu také z WWW: <http://www.nkp.cz/pages/weba_zakonpv_neper.htm>. Dodatek: <[Vyhláška MK ČR č. 252/1995 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 37/1995 Sb.](#)>. Změny k zákonu: <[Zákon č. 320/2002 Sb. o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů](#)>. Změny k vyhlášce č. 252/1995: <[Vyhláška č. 156/2003 Sb. o změnách k vyhlášce](#)>.
- Česko. Ministerstvo kultury. Vyhláška č. 88 ze dne 21. února 2002 Ministerstva kultury k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2002. Dostupná v přepisu také na WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257Vyhl.htm>.